БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 272 (12974)
1969 оной ноябриин 20, четверг
Сэн 2 мүнгэн

ЛЕНИНЭЙ ҮНДЭР ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

...тийна суглаан

...суглаан—партийна эхин организациин дээдын орган, ...удые хүмүүжүүлхэ һургуули мүн. Энэл үүргыень ..., манай бүхы коммунис байгуулалтада коммунист... ...дэг түрүү үүргэ болон харюусалгые бүри үргэхэ, ...зорилгоор КПСС-эй ЦК һаяхан «Ярославска город... ...на организацида партийна суглаануудые үнгэргэдэг ...» гэһэн тогтоол баталан абаа. Энэ тогтоолой манай ...партийна организацинуудта сэхэ хабаатай байһа... ...той бэд даа.

...суглаануудай тон ехэ удха шанартай, манай ажахын, ...ай, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ тэ... ...хээр нүлөөлжэ байдагыень манай партийна организа... ...эй үедэ үнгэргэгдэжэ байһан тоосоото һунгалтын ...оруулна. Эдэ суглаанууд дээрэ коммунистнууд ажал ...дутуу дундануудые элирхэйлжэ, саашадаа шиидхэхэ ..., арга боломжонуудаа тодорхойлно. Мүн партийна ...удха шанар ба үүргэ дээшэлүүлхэ тухай нилээд олон ...адхалнуудаа оруулна.

...н партийна эхин организацинууд коммунистнуудай ...ажахыгаа хүтэлбэрилхэ, шэнэ экономическа рефор..., техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ, ажалаа эрдэм ...һөөр эрхилхэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүү... ...һэйжаруулха зэбсэг болгожо шадаһан байна. ...колхозой, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой, ...ужба» колхозой болон бусад олон ажахынуудай пар... ...организацинуудые абажа харабал, партийна суглаанууд ...организациингаа, ажахынгаа, мүн парти, правительст... ...дотоодын политикын шухала асуудалнуудые хо... ...сэдэг байна. Мүнөө тоосоото һунгалтынгаа суглаанууд ...багша Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалта тү... ...асуудалнуудые эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэнэ. Энээ... ...социалис мүрысөөнэй дүлэн үргэнөөр бадаранхай, ...эдэбхи үүсхэл, хамтын ажалай халуун ольһон үдэр ерэ... ...хүгжэнэ.

...тнуудай, ажалшадай иимэ эдэбхи үүсхэл бадараахын ...суглаануудые һайнаар бэлдэхэ, нээмэл суглаануудые ...шухала асуудалнуудые зүбшэхэ хэрэгтэ ажалшадые ха... ...байха, абтаһан шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ зорил... ...эй-политическэ хүдэлмэри шадамараар ябуулха гээ... ...ла гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо заагдана. Энэ ...хүдөөгэй ажахынуудай, промышленна предприяти... ...йна эхин организацинууд зарим тэды хүдэлмэри хэ... ...һайшаалтай. Жэшээлхэдэ, Буряадай геологическа ...партийна организаци нээмэл суглаануудые саг үр... ...коллективэйнгээ үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые ...партийна бэшэ хүдэлмэришэд, алба хаагшад, геологуу... ...хабаадуулдаг заншалтай болоо. Мүн Прибайкалиин ...нно-мелиоративна станциин, Мухар-Шэбэрэй Ленинэй ...колхозой партийна эхин организацинуудта шүүмжэлэл ...шүүмжэлэлэй дэлгэрдэгые тоосоото һунгалтын суглаа...

...КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор хэлэгдэһэнэй ёһоор, ...лаануудые үнгэргэлгэдэ горитойхон дутагдалнууд ма... ...йна организацинуудта бии байһаар. Гол дутагдалнууд ...ажахынуудта коммунистнуудай суглаанууд Уставаар ...болзор соогоо болоногүй. Жэшээлхэдэ, Дэрэзнэй сов... ...нуудта партийна суглаануудай үсөөн болодог ба за... ...оройдоо болодоггүй байһан ушарые эндэхи комму... ...руунь хэлэнэ. Саашань хэлэхэ болоо һаа, партийна ...һайн бэлэдхэлгүйгөөр, ёһо тэдыгээр үнгэрнэ. Тиимэ... ...тнууд суглаанууд дээрээ хэлэхэ юумэеэ олохо ядадаг, ...хэлсэхэ асуудалаа ойлгоогүй үнгэршэхэшье баримта... ...суглаан партийна организациин ажабайдалда, ажал ...ехэ нүлөө үзүүлжэрхихэб даа.

...анууд дээрэ нэгэл янзын, гансал үйлэдбэридэ, ажа... ...асуудалнууд табигдаад, харин хүмүүжүүлгын, үзэл ...тическэ асуудалнууд үсөөнөөр табигдана. Зарим ушар... ...багаар дэлгэрнэ гэхэ гү, али ажахын хүтэлбэрилэг... ...ые захяа заабари үгэхэ, өөһэдынгөө зүгһөө шүүм... ...газар болгоно, ажал хэрэгэйнгээ дутуу дунданудые ...организацида, коллективтэ тохохо һэдэлгэ гаргана ...тогтоол соо хэлэгдэнэ. Суглаанууд дээрэ абта... ...ринүүдые бэелүүлхын түлэ оролдосотой эмхидхэлэй ... Энэ хэрэгтэнь партийна эхин организацинуудта ...парткомуудай зүгһөө туһаламжа һулаар хүргэгдэнэ. ...организацинууд КПСС-эй ЦК-гай энэ тогтоолһоо зо... ...хэжэ тэрэниие хүтэлбэри болгон, партийна суглаа... ...үнгэргэдэг байһанаа шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлэн ...һан дутуу дундануудаа усадхаха, тодорхой хэмжээ... ...уялгатай. Тиихэдээ суглаануудай ямар асуудалнуу... ...хэлсэхэ, ямар шиидхэбэри абаха, партийна организа... ...хэрэгтэ эдэ суглаануудай ямар нүлөөтэй байха ту... ...анхарха шухала. Суглаанууд эмхитэйгээр, һаналаа сэхэ ...ха, дутуу дунданууд тухайгаа, тэдэнэй шалтагаанууд ...тухай сэхэ руунь хэлэхэ, шүүмжэлэл ба өөрыгөө ...дэлгэрүүлхэ, коммунистын хэлэһэн үгэ, һанамжа ду... ...харагдаха ба зохихо хэмжээн абтаха гэжэ этигэмэ ...үнгэргэгдэхэ ёһотой. Суглаануудай һүүлээр абтаһан ...бэелүүлхын түлөө коммунист бүхэн харюусалгатай, ...хэрэгтэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаха, оролдохо уялга... ...С-эй Устав соо хэлэгдэнэ.

...суглаанууд партиин гэшүүн болон кандидадуудай, ...дай политическэ, ажалай эдэбхиие хүгжөөлгэдэ бүхы ...туһалха үүргэтэй» гэжэ КПСС-эй тогтоол соо хэлэг... ...мунистнуудай суглаанууд КПСС-эй XXIII съездын ...удые бэелүүлхэдэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые ...гүрэнэй, ажалай журам бэхижүүлхэ, ажалша оло... ...унис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ коммунистнуудые, ...сүүлхэ хүсэ ехэтэй зэбсэг болохо үүргэтэй.

...суглаануудые саашадаа һайнаар үнгэргэхэ хэрэг ...хүдэлмэриин хэмжээе, партийна эхин организаци... ...ахы шадабариие дээшэлүүлжэ, манай коммунис ...зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ ехэ ту... ...болохо үгэхэнь дамжаггүй.

ҮҮСХЭЛЫНЬ ДЭМЖЭГДЭНЭ

АХА. (Телефоноор абтаба). Һаяхан «Улаан-Аха» колхозой Шарза, Шаснуур, Булаг, Алаг-Шулуун нютагуудта малшадай суглаан үнгэргэгдөө. Энэ суглаан дээрэ колхозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр К. Х. Дондоковой мүнөө жэлэй үбэлжэлгые үнгэргэхэ тухай элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ. Тэжээлээ һайнаар буйлуулжа эдюулхэ, малаа зүбөөр харууһалжа, нэгэшье толгой гарзалуулангүй, ондо оруулха гэжэ тэдэнэр шиидээд, малай үбэлжэлгые эмхи гуримтайгаар үнгэргэхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлэе гэһэн уряалтайгаар аймагай колхозуудай малшадта хандаба.

КПСС-эй райкомой бюро дээрэ энэ үүсхэлынь һайшаагдаба.

Мүнөө аймагай ажахынуудаар малшадай суглаан боложо, энэ үүсхэлынь дэмжэгдэжэ байна.

В. ГАЛСАНОВ.

НОМГОН ДАЛАЙҺАА САЯАН ХҮРЭТЭР

Культурын институдай шэнэ ордон соо «Совет Алас-Дурна зүг» гэһэн выставкэдэ бэлэдхэл түлэг дундаа. Тэндэ табигдаһан уран зураашадай бүтээлнүүдые манай Буряадай ажалшад һанар харахань гээшэ. Тус выставкэдэ Приморско, Хабаровска хизаарнуудай, Яхадай болон Буряадай АССР-нүүдэй, Шэтын болон Магаданай областьнуудай хэдэн зуугаад уран зураашад хабаадаха юм. Жэшээнь, гансахан Буряадай АССР-һээ 40-өөд гаран хүн хабаадалсаха.

«Совет Алас-Дурна зүг» гэжэ выставкэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдана. Тиимэ һэн тулань Ильич багшын гэрэлтэ һайхан дурасхаалда зорюулһан зурагууд олон бии. Жэшээлхэдэ, Владивостогһоо ерэһэн уран зураашад Доронин, Бочанцев, Улаан-Үдэһээ Павлов, Купцов гэгшэд Ленин тухай зурагуудые выставкэдэ табяа.

Юрэдөө выставкын тематика тон ехэ. Уран зурагай бүтээлнүүдһээ гадна, скульптурна, уран шэмэглэлэй, арадай бүтээлнүүдэй зүйлнүүд бии.

Тус зональна выставкэ гурбадахяа үнгэргэгдэхэеэ байна. Харин Буряадай ниислэл хотодо түрүүшынхеэ искусствын иимэ ехэ һайндэр болохонь.

Манай корр.

Виктор Останин Улаан-Үдын «Сельхозтехника» отделениин оньһон техникэ заһабарилдаг мастерскойдо үнинэй хүдэлдэг юм. Дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэн һайн шанартайгаар тракторнуудай двигательнүүдые заһабарилжа, амжалта туйлана. Энэ туйлаһан амжалтаяа В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Останин ажалдаа.

Д. КНЯЗЕВАЙ фото.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ МЯХА, ҺҮ ГҮРЭНДЭ ТУШААХА ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ

1969 оной ноябриин 16-най мэдээн

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан	Һүн
Баргажанай	83	93
Бэшүүрэй	93	81
Зэдын	99	99,6
Яруунын	84	101
Баунтын	110	161
Загарайн	87	93
Захааминай	104	95
Кабанскын	111	99,1
Прибайкальскын	105	99
Хэжэнгын	77	102
Хяагтын	98	79
Мухар-Шэбэрэй	92	94
Сэлэнгын	102	92
Түнхэнэй	95	143
Ахын	109	139
Улаан-Үдын	103	93
Хоринн	87	119
Хойто-Байгалай	62	93
Бүхыдөө	96	96

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТРАКТОР ЗАҺАБАРИЛГА ТУХАЙ

1969 оной ноябриин 15-най мэдээн

(4-дэхи кварталай түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Заһабарилагдаха тракторай тоо	Заһабарилагдаһаниинь
Баргажанай	75	48
Бэшүүрэй	156	35
Зэдын	151	16
Яруунын	86	3
Баунтын	—	—
Загарайн	75	1,3
Захааминай	35	57
Кабанскын	99	20
Прибайкалиин	27	37
Хэжэнгын	55	13
Хяагтын	142	3,5
Мухар-Шэбэрэй	156	17
Сэлэнгын	102	37
Түнхэнэй	41	32
Ахын	—	—
Улаан-Үдын	101	38
Хоринн	44	32
Хойто-Байгалай	—	—
«Скототкорм» трестын	29	31
Бүхыдөө	1374	23

УЯЛГАНУУДАА ШЭНЭЛНЭ

Агуухэ багша В. И. Ленинэй алдарта 100 жэлэй ойн үдэрнүүдтэ—1970 оной апрелиин 21—22-ой үдэрнүүдтэ аумажа арьбалһан материалнуудаар ажаллаха гэһэн Москвагай пумаажан будэй фабрикын бүд нэхэгшэ М. С. Иваннниковагай үнэтэ үүсхэл Улаан-Үдын Ленинэй ордентo локомотив-вагон заһабарилгын заводто дэмжэгдэһээр һара үлүүтэй боложо байна. Энэ үүсхэл нэн түрүүндэ механическа цехтэ, мүн инструментальна, технологическа хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг цехүүдтэ һайшаагдаа бэлэй.

Мүнөө заводой бүхы цех, участогууд энэ хүдэлөөндэ оролсонхой, алдарта ойдо ажалай эрхим бэлэгүүдые бэлдэжэ байна.

Механическа цех. Апрелиин 22 болотор 35 мянган киловатт-час электрын элшэ, 1000 түхэригтэ түлишэ, 500 барабан бүтээхэ металл алмаха уялга абаһан юм. Һарын дүн харахада, энэнь муу бэшээр дүүргэгдэжэ байна. 7 мянга шахуу киловатт-час электрын элшэ алмагдаба, 100 гаран барабанууд түсэбһөө гадуур бүтээгдээ.

Кузнечнэ цехтэ мастер А. С. Малыгинай хүтэлбэрилдэг участок эрхимлэжэ ябана. Түхеэрэлгэнүүдээ шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаһанай ашаар тус участогайхид һарын туршада даабариһаа гадуур 5 тонно дабтамал шэрэм үгэһэн байна. Эндэхид үйлэдбэриингөө технологи дахинаа нарин нягтаар хаража үзөөд, зарим зүйлнүүдые дабтажа бүтээхэеэ болижо, сэхэ хэблэн гаргадаг болоо юм. Шэрэм, булад дабтахада хэды ехэ хубинь миин һаладаг, хэды ехэ ажал талаар ошодог байгаа гээшэб? Харин мүнөө эдэ зүйлнүүдые хэблэдэг болоходо, ажал хүдэлмэришье хүнгэрөө, түргэн бүтэдэг болоо, алмалта, арьбалалташье ехэ болоо бшуу.

ЛВРЗ-гэйхидэй эдэбхи үүсхэл гэршэлһэн үшөө нэгэ жэшээ эндэ дурдалтай. Энээн тухай заводой профсоюзай комитедһээ манда һаяхан хөөрэжэ үгэһэн юм. Вагонуудай кузов заһабарилдаг цехтэ автомадуудые һэльбэн заһабарилдаг мастерской муу бэшээр хүдэлнэ. В. В. Евдокимовай хүтэлбэрилдэг слесарьнүүдэй бригада социалис мүрысөөндэ түрүү һуурииуудай нэгые эзэлһээр. В. И. Ленинэй ойн баярта үдэрнүүд болотор өөһэдынгөө хүсөөр, түлөөһэгүйгөөр хоёр электровозой, тепловозой хоёр секциин автотормозуудай хэрэгсэлнүүдые даабариһаа гадуур заһабарилха гэһэн уялгаяа тэдэнэр амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Алдарта ойн хүндэлэлдэ байгуулагдаһан үндэр шанда—медальда хүртэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсожо, тус бригадынхид урдань абаһан уялгаяа дахинаа хаража, бии байһан арга боломжонуудаа тоолоҗо үзөөд, шэнэ уялга абаба. Тиигэжэ тэдэнэр үшөө хоёр вагоной гидроамортизаторнуудые даабариһаа гадуур заһабарилха гэжэ шиидэбэ.

Ленинэй үндэр шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн завод дээрэ үдэр бүри үргэдэнэ.

Алдарта ойдо ажалай эрхим амжалта туйлаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлгэдэ хүн бүхэн абтанхай.

Д. ЦЫРЕНОВ.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА III СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАТ

ТҮРҮҮЛЭГШЭ

Эртэ үглөөгүүр түрүүлэгшын «Волга» Хонхолоһоо гараад, «Юбилейная» гэжэ фермэ тээшэ шэглэбэ. Ефим Васильевич һаалишадтай хөөрэлдэхэ юумэеэ бодоно. Һү һааха жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэжэ, тэрэнэй сэдьхэл ханаги. Теэд «Юбилейная» фермын коллектив өөрынгөө арга боломжоһоо үшөөл доогуур хүдэлөө. Юундэб? Теэд һаалишад зэмэтэй гү?..

Фермэдэ ерэжэ, һаалишад, малшадтай золгожо, колхозойнгоо фермын ажал хүдэлмэри тухай үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөө дэлгэжэ, эндэ удаахан болоод, гэдэргээ бусаба.

Түрүүлэгшын машинын конторын хажууда ерэхэдэнь, бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэд һаял столдоо һууҗа байгаа һэн. Харин Ефим Васильевич ябаха газараараа ябаад ерээ бшуу.

Түрүүлэгшээр хүдэлжэ байгаа жэлнүүдтээ ходол хамагһаа урид ажалдаа гарадаг юм. Тэрэнэй бүхы наһан Хонхолын колхозтой нягта холбоотой. Артелинь аймаг соогоо эгээн түрүүлэн миллион олзо доходтой ажахы болоһон.

Энэ артель газар тараалангаа һайнаар эрхилдэг, хүгжэнги мал ажалтай ажахы юм. Малшадай хүшэр хүндэ хүдэлмэринь оньпожоруулагданхай. Мүнөө колхоздонь аймагай ба Россин Федерациин дамжуулгын табан Улаан тугууд бии.

Артелиин түрүүлэгшэ Е. В. Иванов тухай хөөрөөгөө эгээл энээнһээ, колхозой багахан намтарһаа эхилхэ дуран хүрэнэ.

Ефим Васильевич Хонхоло тосхондо түрэһэн, эндэ ехэ болоһон. Юрын колхозниигһоо олон һалбаритай томо ажахын түрүүлэгшэ болотороо ургаа. Миниин урда 22 жэл болоһон, шаралшаһан нэгэ иимэ документ—17 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин эмхиин секретариин орлогшо Е. В. Ивановто үгтэһэн характеристикэ хэбтэнэ. Тэрээн дотор иигэжэ бэшээтэй:

«Нүхэр, Иванов Ефим Васильевич, 1918 ондо түрэһэн, ород үгытэй таряашанай бүлэһөө гараһан, 6 класс дүүргэһэн, 1943 онһоо хойшо ВКП(б)-гэй гэшүүн.

1929 онһоо 1935 он хүрэтэр һургуулида һураа, һүүлээрнь 1939 он болотор колхоздоо түрүүшээр юрын колхозниигоор, һүүлээрнь тракторна бригадын бригадираар хүдэлөө. 1939 онһоо 1946 он болотор Совет Армиин зэргэдэ алба хээ.

1946 ондо албанһаа бусажа ерэхэдээ, колхозой партийна эмхиин секретаряар хүдэлжэ эхилһэн байна. 1947 оной март соо Е. В. Иванов тракторна бригадын бригадираар томилогдоод, колхозой партийна эмхиин секретариин орлогшоор хүдэлөө.

Нүхэр Иванов өөрынгөө хэрэг ажалай талаар эрхим мэргэжэлтэ, шадамар эмхидхэлшэ. 1947 ондо өөрынгөө бригадые Хонхолын МТС-эй түрүү бригадануудай дэргэдэ гаргажа шадаа.

Нүхэр Иванов өөрынгөө политическэ болбосорол ходо дээшэлүүлдэг».

1948 ондо Ефим Васильевичые совет-партийна һургуулида эльгээһэн юм. Жэл болоод, түрэл колхозоо бусахадань, тэрэниие партийна эмхиин секретаряар, харин үшөө нэгэ жэл үнгэрөөд байхада колхозой түрүүлэгшээр һунгаһан юм. Тэрэ гурбан жэлэй туршада түрүүлэгшээр хүдэлөө. Эдэнь бэрхэтэй жэлнүүд байгаа. Колхозой олзо доход бага һэн, олон хүнүүд олзо бэдэржэ ажахыһаа гараад, город гү, али ондоо эмхи зургаануудта ошодог байгаа. Ефим Васильевич артельдэ хүдэлжэ, арад зоной ажал эмхидхэжэ шадаха эдэбхитэдые хүмүүжүүлжэ, өөрынгөө хүдэлмэреэр тэдээндэ түшэглэдэг байһан юм.

Гансал таряашанай ухаагаар ажахые хүтэлбэрилхэ гээшэ бэрхэтэй гэжэ тэрэ ойлгодог һэн. Тиимэһээ үдэшэндөө ном барижа һуудаг байгаа. Һуралсаха тухайгаа удаан саг соо болоод, зүб шиидхэбэри абаа. Улаан-Үдэ ошожо, хүдөө ажахын техникумэй студент болоһон юм. Ажабайдалай ба хүтэлбэрилэгшын дүй дүршэлтэйшье һаа, һураха гэжэ шиидэһэн байгаа.

Дүрбэн жэл мэдэгдэншьегүй үнгэрбэ. Тиигэжэ агроном-эмхидхэлшын дипломтойгоор колхозоо бусаһан байха юм. Нэгэ хэды соо «Искра» колхозой түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлөө. Харин 1961 ондо тэрэниие колхозой түрүүлэгшээр һунгаһан байна.

Тэрэ өөрынгөө оролдосото ажалаар тосхоноорхиндоо хүндэтэй болоһон. Ефим Васильевичые Эхэ оронай Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнажа, тэрэнэй ажалые үндэрөөр сэгнэһэн байха юм. Колхозниигуудай аймагай ехэ хуралдаан дээрэ республиканска конференци делегадаар һунгаа. Харин тэндэ Ефим Васильевич республикын эрхим түлөөлэгшэдэй дундаһаа Колхозниигуудай бүхэсоюзна III съездын делегадаар һунгагдаһан байна.

Ефим Васильевич иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай тосхондо туйлай ехэ хубилалтанууд болоо. Хүн зон өөрынгөө хүбн заяанай ёһотой эзэд болонхой, баян дэлгэр ажаһуудаг. Нэгэ иимэ жэшээ харуулая: 1936 ондо манай колхоздо Никита Васильевич Козлов моришоноор хүдэлһэн юм. Бүлэнь зургаан хүнтэй һэн. Тиихэдэ бүлынь жэлэй салин гэхэдэ, 1500 хүдэлмэриин үдэр, харин мүнгөөр тоолоходо 1500 түхэриг болодог байгаа. Тэрэнэй мүнөө ямар болоһые хараад үзэе.

Никита Васильевич Михаил хүбүүнтэеэ ажаһуудаг, тэрэнь баһа колхозник. Бүлэдэнь 9 хүн. Дүрбэниинь — Михаил, тэрэнэй һамган, хоёр хүбүүдынь колхоздоо хүдэлдэг. Бүлын жэлэй салин 6468 түхэриг болодог. Колхозниигто мүнөө мотоцикл, дүрбэн велосипед бии, зургаан ондоо зүйлэй газетэ, журналнуудые абадаг. Шлак-блогоор бариһан гоё һайхан гэртэ ажаһуудаг. Энэ олон үхибүүтэй юрын лэ бүлэ. Гадна бүхы үхибүүдынь һургуулитай болоһон гү, али һуража байдаг.

Саашадаа мүнөөдэрэй ба үглөөдэрэй хэрэг ажал тухай тобшохоноор хөөрөөд үгэнэ. Колхозой түрүүлэгшэдэ бүхы мэдээнүүд бии ха юм. Хөөрөөень тобшохоноор найруулха болоо һаа, хонхолынхид ажахын энэ жэлые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Нёдондо 572 мянга 100 түхэригэй сэбэр олзо доход абаһан юм. Байгша ондо хэды ган гасуур байгаашье һаань, аймаг соогоо орооһото болон тэжээлэй ургамалнуудай эгээн үндэр ургаса ургуулжа шадаа. Дунда зэргээр гектарһаа 8 центнер абтаа. Өөһэдыгөө эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгөөр түгэс хангаһан байна. Гүрэндэ һү, үндэгэ, нооһо худалдаха жэлэй түсэбүүд дүүргэгдэнхэй. Малай байра, культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудай байшан олоор баригдана. Гэхэ зуура, түрүүлэгшын сэдьхэл дүүрэн бэшэ. Юуб гэхэлэ, хэхэ юумэн үшөөл ехэ, дутуу дунда зүйлнүүдшье бии.

...Тэрэ үдэр Ефим Васильевич Иванов гэртээ орой бусаа һэн. Үнгэрһэн үдэр тухайгаа бодонс, һанана. Ямар байгаа гээшэб, үнгэрһэн үдэр? Юрын лэ, үсэглэдэрэйхидөөл адли. «Хэхэ юумэнүүдэй үгы байгаа бол, ажабайдалшье дүүрэн байхагүй һэн ха»—гэжэ тэрэ һанана.

Л. ГОМБОЕВ.

Мухар-Шэбэр.

...хэшэд—...шадай ...ференци

...СК. (ТАСС). В. И. ...рэһөөр 100 жэлэй ...ладаһан түүхэшэд... ...кэроссин научна ...Ульяновскда нояб... ...ргдээ.

...Ленинградай, Рос... ...ын областьнууд, ...автономито респуб... ...архивна эмхи зур... ...гүлөөлэгшэд, эр... ...эд, хизаар ...гшэд, мүн союз... ...нуудһаа ерэһэн ...нскэ документнүү... ...дэ сэхэ хабаада... ...хёолнуудые хэб... ...г хүнүүд конфе... ...мэридэ хабаадал...

...ин программа ни... ...димир Ильичэй ...олон шатанууд... ...ой документальна ...е суглуулха дүй ...ференцидэ хабаа... ...даха байна.

Ульяновска обко... ...секретарь А. А. ...ференцидэ хабаа... ...маршалба. Һүү... ...ник И. И. Минц ...ба Октябрь» гэһэн ...КПСС-эй ЦК-гай ...Марксизм-ленинизм... ...ай түбэй партий... ...агша А. А. Соло... ...Ленинэй докумен... ...нууд тухай элид...

УРАН ҺАЙХАНАЙ-ДОКУМЕНТАЛЬНА ФОТОГРАФЯАР УЛАСХООРОНДЫН ВЫСТАВКЭҺЭЭ РЕПОРТАЖ

Бүмбэрсэг дэлхэйн 60 гүрэнэй тугууд намилзана. Лениндэ хүн түрэлтэнэй гүн ехээр дурладаг, тэрэниие хүндэлдэг байһые, «бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ Ильичэй ухаан бодолой хэрэгүүд болон үгэнүүдэйнь үргэдэн дэлгэржэ» байһые гэршэлэн, эдэнэр хамтадаа сугларба.

Москвагай выставкын түбэй зал. Ахамад экскурсоводнай—«Ленин тухай дурдалгануудай номуудаар аяншалга» гэһэн документальна, һонирхолтой очеркнуудай автор, журналист Юрий Юров. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ выставкын сценариие тэрэ зохёоһон байна. «Экскурсоводой» хажууда олон хүн сугларба.

— Владимир Ильич Ленинэй олондо мэдээжэ энэ портрет харагты», —гээд Ю. Юров эхилнэ.—Тон бэрхэ фотомастер Моисей Наппельбаум 1918 ондо иимэ фото-зураг буулгаһан байгаа. Октябриин революциин илаһанай һүүлээр буулгагдан абтаһан Ильичэй түрүүшын портредүүдэй нэгэн гээшэ.

...Ленин «бодото бэеэрээ хүнүүдтэй хөөрэлдэн», фотографи бүхэнһөө элеэр харагдана. В. И. Лениниие, тэрэнэй соратнигуудые буулгаһан мэдээжэ, олондо мэдээжэшье бэшэ, шухаг фото-зурагууд эндэ табигдаа.

Совет гүрэниие энхидхэн байгуулагшын образые мүнхэлжэ шадаһан фотоискусствын мастернууд К. Кузнецов, Л. Леонидов, А. Савельев, В. Булле, Г. Гольдштейн, П. Жуков, В. Лобода, Г. Петров, нэрэеэ орхёогүй зарим бусад авторнуудта хүн зон баясхалан хүргэнэ. Выставкэдэ ерэгшэд бултадаа иимэрхүү тэмдэглэл хэнэ: «Ленинэй фото бүхэн бидэндэ угаа үнэтэй», «Ленинэй фото-зураг буулган абаһан бүхы хүнүүдтэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэбди». 2600 үлүүтэй зурагуудтай выставкын экспозициие совет арадай коммунизм тээшэ дабшахадаа туйлаһан гайхамшаг амжалтануудай документальна түүхэ гээд нэрлэхэ хэрэгтэй.

«Ленинэй сургал бодол илан мандажа байна» гэһэн уряа доро үнгэрһэн выставкые совет ба хариин гүрэнэй 60 гара мянган хүн ерэжэ хараа. (ТАСС).

СССР-эй, США-гай түлөөлэгшэдэй даб дээрэхи уулзалга

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Стратегическэ зэбсэгүүдые яаралтай түргэнөөр бэлдэлгэ намдуулха хэрэгтэй холбоотой асуудалнуудые даб дээрэ зүбшэн хэлсэхын түлэ СССР-эй, США-гай түлөөлэгшэдэй хоёрдохи уулзалга эндэ ноябриин 18-да болоо.

Комсомолшууд Владимир Лапин, Виктор Пенкин Улаан-Үдын «Электромашина» заводто хүдэлжэ эхилһээр тиимэшье удаан болоогүй. Хэды тиимэ байбашье hаа, хоёр нүхэд ажалдаа hайнаар хандажа, халаан бүриингөө даабари хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Эдэнэр В. И. Ленинэй алдарта ойе ажалай амжалтаар уттаха гэжэ зориғжонхой. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Лапин, В. Пенкин.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ПРОПАГАНДИСТЫН ТРИБУНА

ТОН hАЙНААР БЭЛДЭБЭЛ, ТОБ БАЙСА ХӨӨРЭХЭШ

Политическэ hуралсалда хабаадагшадые — коммунистнууд, комсомолшууд, партийнабшэ эдэбхитэдые мүнөө үеын ажабайдалай, экономикын, социалис ажал эрхилэлгын асуудалнуудтай танилсуулха, ажалшан бүхэниие хүдэлмэридэнь, парти, правительствын бэелүүлhэн хэмжээ ябуулгануудта харюусалга ехэтэйгээр хандаха хэрэгтэ политическэ hуралсал гол үүргэ дүүргэнэ. Үшар имэhээ пропагандист бүхэнэй урда тон шухала зорилго табигдана бшуу. Тэрээн тухай, тэрэнэй даабари, зорилго тухай оло дахин бэшэгдэдэг, хэлэгдэдэгшье гээшэ. Пропагандистын хүдэлмэридөө тон анхаралтайгаар хандажа, шэнэ арга дэмжэжэ, түрүү дүй дүршэл абажа байхань шухала.

Үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ марксизм-ленинизмын үндэhэн суртал шудалха hургуулида пропагандистаар хүдэлөө hэм. Хэшээлнүүдые тон hайнаар, гүнзэгы удха шанартайгаар лэ үнгэргэбэл, ёhотой үрэ дүн туйлагдаха гэжэ тухайлдаг hэн тула эртэнhээ оорыгоо бэлдэжэ эхилээб.

Тиин, нэн түрүүн, программануудта анхарал хандуулагдаа. Шудалагдаха темэнүүдэй гол удха, тусхай системын ёhоор тэдэниие тайлбарилга, хэрэглэгдэхэ литература гэхэ мэтэ аргагүй хэрэгтэй асуудалнуудта программа харюусана ха юм. Тиимэhээ пропагандистнар ходо хэрэглэжэ байхаар өөhэдын программануудтай байха ёhотой гэжэ hанагдана. Гансашье программа бэшэ, мүн марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури табигшадай зохёолнууд, hуралсалай ба методическа ном, элдэб зүйлэй материалнууд пропагандистын өөрынь библиотекэдэ суглуулагданхай байдаг. Энэнь маша зүб.

Программын ёhоор бүхы темэнүүдэй конспектнүүдые хэдэн үдэрэй турша соо табяа hэм. hурагшадай мэдэхэгүй шэнэ үгэнүүдые тусхай дэбтэртэ буулгажа абаад, хуряангы тайлбарилга бэлдээб. Иимэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулhанайнгаа удаа шагнагшадтайгаа хүсэт hайнаар танилсахые оролдооб. Юуб гэхэдэ, hурагшадай бэлэдхэл, эрдэмhээ тэдэндэ ямар аргаар материалаа ойлгуулхаб гэhэн асуудал элирдэг. 28 hурагшадай 25-иинь тусхай дунда hургуули дүүргэhэн, бусадынь дунда hургуули хүсэд дүүргээгүйшье hаа, олон жэлэй турша соо ажаллаhан, дүй дүршэл ехэтэй хүнүүд байба. Тиимэhээ лекци хадаа хэшээлнүүдэйм үндэhэ hууринь болохо үгөө.

Темэ бүхэнөө тодорхойгоор, ойлгосотойгоор хөөрэжэ шадаха гээшэ түб гэhэн асуудал минии hанаа hайсахан зобоогоо. Тиимэhээ түрүүшынгээ хэшээлдэ тон анхаралтайгаар бэлдэжэ, нилээд олон методическа номуудые уншааб. Хэшээлэй эхилхэтэй хамта бултанай анхарал татахые оролдоо hэм. Лекциин гол удхые, hонирхолтой баримтануудые минии хөөрөөн соохоо илгажа, дэбтэрнүүд соогоо бэшэжэ абахыень дурадханаб. Иимэ зорилготойгоор шагнагшадай үшөө хүсэд дадаагүй hэн тула тон хэрэгтэй болонуудые хөөрөөн соохоо тусхайлан илганаб. Лекциие эхинhээнь hүүл хүрэтэр буулган бэшэhэнэй хэрэггүй; ойлгожо абаха, зэргэсүүлжэ үзэхэ саг үлүү гаража үгэнэгүй ха юм.

Конспект табижа hургаха хүсэлэнтэй удаадахи хэшээл дээрээ В. И. Ленинэй «Материализм ба эмпириокритицизм» гэhэн зохёолой зарим бүлэгүүдые хамтааран шудалжа, тон шухала бодолтой мэдүүлэлнүүдые илгажа абаад, удаань гэртээ конспект табиха гэhэн даабари үгөө hэм. Тиин тэдэнэй конспектнүүдые шалгаад, зарим алдуунуудыень элирүүлжэ, тобшохоноор тодорхойлон хэлэжэ үгөөб.

Түрүүшын хэшээлнүүдэй hүүлээр зарим hурагшад тон хүндэ материал гэжэ саг hаа урид тобшолол хээд, шудалжа бирахагүй байнабди гэжэ сүхэрөө бэлэй. Элэ hурагшадта эндүүрhыень мэдүүлжэ, удаадахи семинарска занятинуудтаа тэдэнтэй зүбшэлдэжэ, харюу үгэхэдэнь, конспект табихадань, мүн хэшээлдээ бэлдэхэдэнь зохихо туhа хүргэдэг байгааб. Хэдэн хэшээлнүүдэй hүүлээр инженер-конструктор Т. М. Керобченко болон бусад hурагшад hайн конспектнүүдые табидаг, хэшээлнүүд дээрээ саг үргэлжэ үгэ хэлэдэг болоо hэн.

Семинар дээрэхи үгэ хэлэлгэдэ бүхы hурагшадые хабаалуулхада ехэ hайн. hайн дураараа харюусаhан hурагшын хөөрөөе шагнаад, али нэгэндэ хандажа: «Харин та юун гэжэ hананат?» гэжэ асуухада, хүнүүд өөрынгөө hанаhан бодолые хэлэхэ аргатай байдаг. Иимэ аргаар семинарска заняти үнгэргэхэдэ, hурагшад хэшээл бүхэндөө тон ханалгатайгаар, харюусалга ехэтэйгээр бэлдэжэ hурана. Тиин hурагшадайнгаа хэшээлдээ таhалгаряагүй ябажа, үнэн зүрхэнhөө марксизм - ленинизмын hургаалаар hонирхожо, ойлгохые оролдохыень харахаhаа ондоо үлүү ехэ баяр пропагандистда байха гү?

hуралсалай жэлэй үедэ зарим hурагшад тус тустаа тусхай темэнүүдтэ бэлдэжэ, элидхэлнүүдые хэдэг. Жэшээл хэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ бюрогой начальник И. И. Дунаева, үйлэдбэриин начальнигай орлогшо М. Г. Еронников, главна контролёрой орлогшо А. М. Пахунов болон бусад hурагшад hайн элидхэлнүүдые хэhэн байна. Иимэ элидхэлнүүдые хэхэдээ, hурагшад философиин асуудалнуудые бүри гүнзэгыгөөр шудалжа, номуудые уншажа hурана.

hуралсалай шэнэ жэлhээ историческа материализм шудалжа эхилээбди. hурагшаднишье намдаа даданхай, түрүүшынгээ хэшээлдэ конспектнүүдтэй дэбтэрнүүдээ абаад, болзорлоhон сагтаа гээгдэнгүйгөөр ерээ. Хоёр часай хугасаа соо хөөрэлдэхэдөө, hуралсалай жэлэй турша соо юу хэхээ хамтааран шиидээбди.

В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй алдарта ойе тэмдэглэхэ үедөө политическэ hуралсалаа урдаурданайхиhаа hайнаар эмхидхэжэ, хэшээл бүхэнөө тон hайнаар үнгэргэхэ ёhотойгоо бидэ, пропагандистнар, түгэс ойлгонобди. Манай hурагшад ажал хүдэлмэридөө жэшээ харуулха... мүн hуралсалдаа тон ... гаар хандажа, маркс... мын hургаал гүнзэг... хые эрмэлзэнэ. Ильич... лал, ажал ябуулгат... сажа байхабди. Иимэ ... гоор зунай hарада В. ... ажаhууhан ба ажал... нуудаар ябажа ерээ ...

Н. ...

Улаан-Үдын ... заводой ...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ... гандист Николай Павл... 2. Үйлэдбэриин таhа... нигай орлогшо М. Г. ... асуудалда харюу үг...

ЗУРАГЛАЛ

ТҮРҮҮШЫН САhАН

Тойроод саб сагаан. Түрүүшын хярмаг саhанда хушагдаhан тала дайда hажан дууража байhандал үзэгдэнэ. Оршон тойрон абяа аниргүй, аали намдуун. Гансал тэрэ дүтын шугы дээгүүр шаазгайнуудай шаханалдаха, мүн урда ой соо тоншуулай хохюур модо түнхижэ, ээлжээ эхигүйгөөр тос-тос гүүлэхэнь дуулдана.

Саhан аалиханаар орожол байна. Бүүбэй Сангадиевнагай дэгэл, пулаад, моринойнь дэлhэ hамбай, ууса дээгүүр саhан унажа, уданшьегүй сайжа харагдадаг болобо. Тэрэ саанад таряанай газар дээрэ бэлшэжэ ябаhан хонидынь энэ саhан соо заримдаа ёhоор харагдахаяа болишоно.

Бүүбэй Сангадиевна хашaншаг хара - морёо хоёр-нэгэ ташаад, аалихан дугшуулhаар хонидойнгоо садада захада гаража, «хулай!» гэжэ хэды еды абяа үгэбэ.

Мүнхэ байдаг мүндэгэр оройтой Бархан уулань, мүн наагуурхи хүжэ ногоон нарhан ой мүнөө хуйлаадаhа саhан соо бүүртүүр харагдана. «Сагай эрьесэ түргэн лэ байна даа. Мэнэ hая гэхээр энэ тала дайда, ой модон үргэлжэ ногоорон, үнгын сэсэг набшаар бүрхөөгдэнхэй байhан аад, мүнөө дүн сагаан саhаар хушагдашаба. Үноөхил шэмэрүүн хүйтэн үбэлнай хүрэжэ ерэбэл даа. Энэм ихэдээ хонишон болоhонhоом хойшо гушадахи үбэлни гээшэлтай. Тиимэл даа. Гансахан эхэ хонидой отара даажа абhанhаамни хойшо аяар 16 жэл болоодхибо... Энэ жэлдэ үбhэ тэжээл бага, гайтайхан үбэл бологшо аа гү. Теэд «амитан аргатай» гэжэ, арга хурғыень оложо, hайса оролдоол hаа, тиигэн нигэн бараг, жиир лэ ондо орохо байхабди. Хори-гушан жэлдэ хонидые хаража байхадаа али олон иимэ жэлнүүдые үзэhэн бэе юм ааб даа. Тиигээдшье хонидни яhала таргалаа. Түрэхэ болоторнь энээхэн хүсэ тамирыень алдуулаагүйл hаа, саашанхье бараг пэн» гэжэ Бүүбэй Цыбикова досоогоо бодоно...

ХОЁР НАРАНАЙ хооронда хонидые адуулжа ябахадаа ондоо юу хэхэбши даа. Үдэр ута. Олохон лэ юумэ бодожо, шэбшэжэ үрдихэш. Бүхы хэхэ ажал хүдэлмэри, түсэб уялга тухайгаа, өөрынгөө ажабайдал, үри хүүгэд, түрэл колхоз тухайгаа хуу бодожо ябахаш.

Мүнөө унажа ябаhан моринойнгоо дулаахан хүзүүе эльбэжэ, аман соогоо дуугарна.

— Зай, хара моримни, ши бидэ хоёрой хүгшэржэ, хойшоо гараха сагнай дүтэлбэ. Бишье удахагүй пенсидэ гарахаб. Шимни баhал арбаад жэлдэ намтай хонидые хашартараа дахалсажа, хэшан болоош даа, — гэнэ.

Гэнтэ эдир залуухан напандаа үетэн нүхэдөөрөө энэ Бархан уулын хормойгоор сэнгэн наадажа ябадагаа hанаа гү, али залуудаа үдэрынь эсэтэрээ хүдэлөөшье hаа, үдэшэнь клубтаа сугларaад, үгышье hаа, түүдэг тойрожо ёохор наададаг, дуу дууладдагаа hанаа юм гү, юундэшьеб шэг шарайнь гунигтай болоходол гэнэ.

Тиигээд Бүүбэй Сангадиевна түрүүн аалиханаар эхилээд, hүүлшэг тээ хоолойгоо шангадхан, ханхинаса дуулана:

Хабтагайл сагаан Хүнтэйдөө
Хонидоо манахадам гоё байна.
Хүндэтэй хонишон нүхэдөөрөө
Хөөрэлдэжэл hуухадам гоё
байна.

Үргэн сагаан Бархандаа
Үхэрөө манахадам гоё байна.
Үетэн нүхэд хонишодтоёо
Уулзаад тарахадам гоё байна...

Тээсгэн октябрь hарын барагдаха үеэр республикынгаа ниислэл хото Улаан-Үдэ ошожо, колхозниигуудай конференцидэ хабаадалсаhанаа, оортэнь адли түрүү хонишод, малшад, hаалишад, механизаторнуудтай хөөрэлдэhэн, уулзаhанаа элихэн hанаадхина.

ЭНЭ ҮЕДЭ баруун тээhээ эмээл моритой хүнэй хатартажа ябахань харагдаба.

— Бата-Мүнхын мама, яагаа гоёор дуу дуулана гээшэбта! Хэнэй зохёоhон дуун бэ? — гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэрынь, Галина Нимаева холоhоо ооглоhоор гүйлгэжэ ерэбэ.

— Өөрөө зохёогоо hэм. Талада хонидоо адуулжа ябахадаа дуу дуулаха дуратай хүм. Тиихэдэм саг ошосотой, хонидшье hайнаар бэлшэhэн шэнги байдаг юм. Галина, радиогоор шэнэ hонин дуу дамжуулыт гэжэ захижа бэшээ аа, — гэжэ Бүүбэй Сангадиевна энеэбхилэн нүхэртөө хандана:

— Тиигэе. Нээрээ та ходол хүхюутэй зугаатай ябадаг гээшэ хат. Уруу дуруу боложо, урма зоригоо мохожо байхыетнай нэгэшье хараагүйб.

— Биш анханайл имэ хухюун зантай хүм даа. Залуудаа, бүри гушаад-дүшөөд онуудта уран hайханайшье бүлгэмдэ хабаадалсажа, зүжэг наада табилсаhаншье байхаб. Мүнөө хүгшэрөөбшье гэхэгүй, иигэжэл ябагшалдеэ, — гэнэ Бүүбэйнь.

— Та ошожо сайгаа уугты, би хонидоо адуулан байhуум, — гэжэ Галина Нимаевань хэлэнэ.

— Зай, тиигыш даа. Би мүнөөдэр хойшоо Бархан ошохо гээ hэм. Үбэлжэлгэ, үбhэ хулhан тухай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэхэмни. Баhа Бата-Мүнхэ хүбүүндээ бэшэг табихаб. Тэрэмни институтдаа хэр hуража байгаа юм ааб. Баhа тэдэ интернат hургуулида hуража байhан Эрдэм, Таня хоёр үхибүүдээ эрьежэ, хаража ерэхэм, — гээд Бүүбэй Сангадиевна Харганын талаар табилуулан, колхозойнгоо түб тосхон тээшэ хатаргаба.

Бархан нютагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эгээл үнинэй хонишодой нэгэн Бүүбэй Цыбикова колхозойнгоо ашаг олзотой гол hалбарида гушан жэлдэ таhалгаряагүй хүдэлжэ байна. Жэл бүхэндэ ноохо ехээр хайшална, хурьга олоор абана. hүүлэй 16 жэлдэ удаагаар хаража байhан 600 гаран эхэ хонидойнгоо зуун толгой бүриhөө 89—95 хурьга алгадгүй абажа түлжүүлнэ. «Мал ажалай мастер», «Коммунис ажалай ударник» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Мүнөө тэрэ hүүлэй хэдэхэн жэлнүүдтэ танигдахаар бэшэ болоhон Бархан тосхонойнгоо түхэл шарай, шэнэ гэрнүүд, клуб, интернат hургуулиин байшан, саад-ясли, столово болон бусад шэнэ байрануудые, тэрэ МТМ-гэй хашаа соохи олон тоото машина техникэ харахадаа, гушаад жэл соо түрэл нютагайнгаа, колхозойнгоо ямар байhанаа ямар болоhондонь урмашан баясана. Эдэ үнэн сэхэ, ородосото ажалайнь бүгэдэндэ өөрынь бэеэрээ оруулhан хубита яhала бии гэжэ hанахадаа досоонь бүриншье гэрэлтэй болоно.

М. НАМЖИЛОВ.

БАЛДАН-АБГА...

Тохой тосхоной үйлсөөр томоотойхоноор гэшхэлжэ ябадаг энэ хүниие бага балшар наhатан, буурал сагаан толгойтон барандаа хүндэлдэг. Хэншье hаа, амар мэндээе андалдангүй хажуугаарнь гарадагтүй. Тэрэниие Балдан-абгай гээд нэрлэдэг.

Гушаад оной эхиндэ гурба-дүрбэн нютагуудhаа бүридэhэн «Хубисхал» коммуна тогтоhон юм. Коммунада түмэршэ дархан хэрэгтэй болоhон байба. Эгээл тиихэдэ хори наhа хүрөөдүй ябаhан, хоёр гартаа дүйтэй гэжэ нютагтаа хэлсүүлhэн Балдан хүбүүн балташан болоод, хөөргын ошоор хара түмэрые улайтар шатаагаад, түмэр түдэгөөр түхэреэн таха, хурса үзүүртэй хадааhа дабталсажа эхилээ бэлэй.

Уданшьегүй ухаатай шуран Балдан хүбүүн түмэр анзаhые тэрэ дарыдань заhабарилдаг, таха, хадааhа түргэн сагаар бүтээдэг, хатуу булад түмэрые ханхинаса дабтажа, ямаанай ядагар эбэрээр эшэлhэн ялагар гоёхон хутага, шүбгэ хэжэрхёод, хүн зониие гайхуулжа, хүршэ нүхэдтөө магтуулаад, нарин түмэршэ дархан гүүлэдэг болоо hэн.

— Балдан дарханай бүтээhэн булад түмэр хутагые хайрсагтаа хадагалаад, хүн зондо харуулжа, hайрхажа hуугшаб, — гээд нютагайнь ная наhа наhалhан үбгэжөөл тэрэниие магтадаг юм.

Балдан хэдэн жэл соо түрэл нютагтаа түмэршэ дарханаар ажаллаха зуураа, артель колхозойнгоо анзаhа, борной заhабарилха болон алишье ажалые нарин нягтаар бүтээдэг байгаа.

Тиин тэрэ Улаан-Үдэhөө ерэhэн түмэршэ дархан үбгэжөөл Тулусовhаа үлүү дархан болоод байтарнь, Тохой нютагта түрүүшын МТС тогтожо, тэндэ ажалда ороо hэн.

— Балдан гээшэ багаhаа хойшо уран гартай, ажал хүдэлмэридэ абьяастай, гартаа бажууhанаа заатал hаа бүтээдэг хүн юм, — гээд тэрэ үеын МТС-эй директор, механик байhан, мүнөө пенсионер, республикын габьяата механизатор Цыретор Найданович Найданов хөөрэдэг.

МТС-эй түрүү түмэршэ дарханиие түрүүшын автомашинын жолоошон болгон hургажа hуулгахадаьшье хамараа үргөөд, мэндээе мартаад ябаагүй. Мүн лэ тэрэ автомашинаар ажаллажа, үльгэр жэшээ харуулаа.

Тэрэнэй амгалан тайбан алдарта ажалыень эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн таhалаа hэн. Теэд тэрэ ажалша буряадай түрүү хүдэлмэришэ хүбүүн дайндашье эрэлхэг зоригтойгоор хабаадажа, hүүлдэ Курляндида фашистнарые үй бута сохилсоод, элүүр энхэ, үбсүү дүүрэн медальнуудтай түрэл нютагтаа бусажа ерээ.

Балдан Очирович зарим нэгэ хүнүүдтэл адли «ута түхэриг» бэдэржэ, Тохой тосхонhоо тэрьедэжэ гараагүй юм. Тэрэ тэндээл, Тохой нютагтаал дүшэ гаран жэл габьяата ажалаараа шалгаржа, үльгэр жэшээ харуулжал ябадаг.

— Балдан Очировичые ажалай баатарнуудай нэгэн, алтан гартай, ашатай туhатай хүн гэхэдэ нэгэшье алдуугүй, — гэжэ мүнөө Сэлэнгын «Сельхо... отделени эрхилэгшэ Ц... банович Балданов хөө...

hүүлэй хэдэн жэл... токарь, слесареэршье ... лөө. Тэрэнэй хэжэ бү... тальнууд өөртэнь адл... тай, үндэр сэгнэлтэт... байдаг юм. Зарим нэгэ ... та: — Балдан Очирови... лагты, «адислаад» үг... — гээд детальнуудые ...

Теэд тэрэ хүмнай ... гүйб», сүлөөмнигүй» ... hаа хойшо hураагүй... Хаража үзөөд лэ, бари... гаад лэ, саг зуураар ... орхидог гуримтай.

Тэрэнэй Тохой нюта... хүндэтэй бэеынь, ... шээтэ үндэр бүтээсэ... олон тоото Хүндэлэл... нууд гэршэлдэг юм.

Ажал хүдэлмэреэр... зангаараа нютагайнгаа ... туулжа, хүндэлүүлжэ ... ондоо ямар үндэр сэ... хаб даа!

Иигэжэ Эсэгэ оровн... гын дайнай түрүүшы... Ленинэй партиин гэшүү... коммунис ажалай удар... рэй хүдэлмэришэн Бал... вич Жанчипов мүнөө ... рөөд, пенсидэ гараад, ... төө хүндэтэй, ажал ху... магтаалтай, айл аймаг... түрэтэй ябадаг.

Л. РИ...

Сэлэнгэ.

РОССИИН ЭГЭШЭ ДҮҮ РЕСПУБЛИКАНУУД

(ТАСС-ай корреспондентнүүд мэдээсэнэ)

ЭРДЭМ НАУКЫН ГОРОДОК

САРАНСК. Саранскын түб дунда гоё hайхан, олон дабхар гэрнүүд баригданхай. Энэ хадаа Мордвагай гүрэнэй университедэй научна городок болоно.

«Саранскжилстрой» трестын 10-дахи барилгын управлениин хүдэлмэришэд hурахада, ажаллахада ба амархада эгээл тааралжатай эрхэ байдал университедэй студентнүүд, профессорнууд болон багшанарта бии болгохын тулада нилээд үрэ ехэтэй ажал хэhэн байна. Энэ управлениие залуу, үүсхэл эдэбхи ехэтэй барилгашан Александр Косенко толгойлдог юм. hуралсалайнь гол корпус hаруул, уужам таhагуудтай, ехэ залтай, кафедрануудтай. Шэнэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаhан лабораторинууд тусхай корпусые эзэлнэ. Университедэй хүнгэн атлетигууд, волейболистнууд, баскетболистнууд эрхим бэлэг абаа — спортивна корпустой болоо.

Эрдэм наукын городок бодхоhон барилгашадай нилээд олониинь университедэй студентнүүд өөhэдөө бололсоно. Жэшээлхэдэ, гэр байшан жэлэн гоёогшодой комсомол-залуушуулай бригадын бригадир Сергей Козин университедэй үдэшын отделенидэ амжалтатайгаар hурадаг. Залуушуулай нүгөөдэ бригадые хүтэлбэрилэгшэ Александр Лобанов университедтэ орохын тулада бэлдэнэ. Мүн бусадшье барилгашад эндэ hурадаг юм.

М. ХВАСТУНОВ.

ШЭНЭ ЗҮЖЭГ

НАЛЬЧИК. «Революциин нэрэhээ» гэhэн М. Шатровой зүжэг кабардин хэлэн дээрэ оршуулагдаhан байгаа. Энэ оршуулагдаhан зүжэг Шогенцуковай нэрэмжэтэ драмын театр соо анха түрүүнээ табигдаба. Владимир Ильич Ленинэй образые Кабардино-Балкариин арадай артист Мурат Болов сцена дээрэ байгуулжа шадаhан байна.

Энэ театрай кабардин труппа ленинскэ тематикада анха түрүүнээ хандаа бэшэ юм. Агууехэ вождиин образые харуулхын тулада Мурат Болов нэгэтэ бэшэ хүдэлдэг байhан юм. «Кремлиин курантнууд», «hүртэ жэлдэ» гэжэ зүжэгүүдтэ артист наадаhан байха юм. Энэ наадагшын зохёон байгуулхы шадабари харагшадай ба театральна шэнжэлэгшэдэй зүгhөө мэдэрэгдэhэн байна.

Э. МАЛЬБАХОВ.

РЕСПУБЛИКАНСКА ШАНГУУДАЙ ЛАУРЕАДУУД

МАХАЧКАЛА. Литература ба искусствын эрхим зохёолнуудай түлөө 1969 оной республиканска шангуудай лауреадуудай нэрэ эндэ нэрлэгдэhэн байна.

Кумыкска поэт Ирчи Казак тухай бүлэг шүлэгүүдые бэшэhэнэйнь түлөө Дагестанай арадай поэт Анвар Аджиевта Сулейман Стальскиин нэрэмжэтэ шагнал олгогдоо. «XX зуун жэлэй Гомер» гэжэ телефильм байгуулагшадай бүлэг Гамзат Цадасай нэрэмжэтэ шанда хүртөө. Декоративно-гоёолтын искусствын талаар шагналнуудаар Магомед-али Газимагомедовэй — Унцукульска уран hайханай фабрикын уран зураашын зурагууд тэмдэглэгдэhэн байна.

А. ПУТЕРБРОТ.

ХОЛЫН ХОЙТО ЗҮГЭЙ МУЗЕЙ

СЫКТЫВКАР. Тундрада тэрэ ерэхэдээ, бүхэли арадай хэтэ үеын дадал, абари заншал болон hанал бодолые үргэнөөр хубилгаха аргагүй гэжэ ойлгодог байгаа. Тиимэhээ нүүдэл байдалтанай бэрхэтэй хэсүү ажаhуудалдань таараха, тундрада дадаха, тэрэнэй жама ёhонуудые ойлгожо абаха гэжэ түрүүшээр оролдоо. Үргэн уужам хизаарай нэгэ захаhаань нүгөөдэ заха хүрэтэр оронуудай hүрэгүүдтэй хамта нэгэтэ бэшэ ябажа гаралсадаг, ненецкэ урса отогууд соо хонодог, үсөөн үгэтэй малшадтай сугтаа нэгэ гуламтын дэргэдэ hуудаг байгаа. Аажамаар, нэтэрүү шангаар өөрынгөө хараа шугам бэелүүлжэ эхилээ: hураха үхибүүдээ hургуулида эльгээхэ шухала гэжэ үнэмшүүлэн этигүүлдэг, залуушуулай холбоон яахадаа хэрэгтэйб, яахадаа тэрээндэ эрхим залуушуулые абаха шухалаб гэжэ тайлбарилдаг байгаа...

Тиигэжэ Комиин комсомолой түлөөлэгшэ Михаил Филиппов партиин даалгабариие дүүргэдэг байгаа. Большеземельскэ тундрада залуушуулай түрүүшын ячейкые байгуулга бэрхэтэйхэн ажалайнь түлөө эгээн лэ үнэтэ шагнал тэрээндэ боложо үгөө.

Хорёод онуудта Михаил Филиппов «Интернационалые» ненецкэ хэлэн дээрэ анха түрүүн оршуулаа hэн. Оршуулгын түрүүшын гар бэшэг Воркутинска хизаар ороноо шэнжэлдэг музейдэ мүнөө хадагалагдажа байдаг.

— Энэ хадаа hүүлэй үедэ бидэнэрэй олоhон эгээн шухала зүйлнүүдэй нэгэн болоно, — гээд музейн директор А. Д. Качалова хэлэнэ. — Манай хүдэлхэдэ мүнөө нилээд хүнгэн, hонирхолтой болоо. Воркутинска хизаар ороноо шэнжэлдэг музей жэлэй урда тээ Коми АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй захиралтаар район хоорондын музей болгогдоо. Гансахан лэ «өөрынгөө» нютагые шэнжэлдэг байхаяа болиhоор бидэнэр үнинэйбди. Мүнөө маанадай шэнжэлдэг район, манай «лаборатори» хэдэн зуу мянган дүрбэлжэн километр газарые эзэлнэ. Музей 30 мянган экспонадтай болонхойбди.

В. БАРИНОВ.

КЕМЬ—СЕМУЖЬИН МҮРЭН

ПЕТРОЗАВОДСК. Харьялан урдадаг Кемь мүрэниие Путкинскa ГЭС-эй плотина хэдэн жэлэй урда тээ хаагаа hэн. Энэ хадаа Сагаан далайн Карельскэ эрье дээрэхи Семужьин тон томо мүрэнүүдэй нэгэн удахагүй болохо юм. ГЭС-эй хаалтаhаа доогуур Кемскэ загаhа үсхэбэрилдэг заводой барилга хэгдэжэ байнхай. Энэ завод загаhанай жараахайе хоёр жэлтэй болотор үдхөөд, жэлэй турша соо үнэтэ загаhануудай гурбан зуу мянган жараа хайе мүрэн руу табиха байна. Шэнэ завод хадаа энэ загаhанай урдын тоо байе зургаа-долоон жэлэй турша соо hэргээхэhээ гадна, бүри олон болгохо арга шэнэ завод олгохо гэжэ эрдэмтэд тоолоно.

Карелиин, Мурманска ба Архангельска областьнуудай газар дээрэ Сагаан далайн ... шан сёмго загаhа иск... үсхэбэрилдэг дүрбэн ... вод бии. Ерэхэ жэлд... гада үгтэхөөр ха... Кемскэ загаhа үсхэбэ... вод Сагаан далайн ... бадахи эгээн томо за... лохо байна.

Е. ПОКРО...

ХАЛЬМАГ ХООЛОЙ ... ҮЗЭГТЫ ...

ЭЛИСТЭ. Хальмаг... нальна хоол бологшо... шелтяган» гэжэ түрү... консервэнүүдые Касп... консервын комбинат ... хадаа монсогор hонги... зүйлнүүдтэй үдхэн со... луулагдаhан залуу х... хан болоно. Амтатай, ... хоол хэрэглэгшэдэй ... хим сэгнэлтэдэ хүрт...

Мүн лэ энэ комби... даг мяха-ургамалай ... нууд, консервэлэгдэh... дотор ехэ гүйсэтэй. ... лион үлүүтэй баанха ... сервэнүүд Ленинград, Свердловск, Сыктыв... ороной бусад городуу... эхинhээ хойшо эльгээг... на.

Г. ЕЛ...

ДЭЛХЭЙН ЗАЛУУШУУЛАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ТУГ

...й Коммунис Интерна- ...оһоор 50 жэлэй ойе ...түрүү үзэлтэ залуу- ...халантайгаар тэмдэг- ...уушуулай хүдэлөөнэй ...хэ орёо байһан юм. ...ын хабаадалгатайгаар ...тгарт хотодо Залуу- ...ис интернационал тог- ...а. Коммунис Интер- ...сэдхэхэ комитет бүхы ...уулда игэжэ хандаа ...уулай Интернационал ... болобо. Бүхы дэл- ... залуушуулай харгы ...одорхойлхо саг тулажа ...с татаха шиидхэбэри ... Интернационалай бюро ...

...й коммунис хүдэлөө ...тэ Россин Коммунис ... холбоон эдэбхитэйгээр ... эхилбэ.

...й Коммунис Интерна- ...конгресстэ бэлэдхэлэй ...а байһан тухай В. И. ... һонирходог һэн. КИМ- ... ба уставай проектые ...ень В. И. Ленинэ үг- ... Ленин делегацинуудай ...ай хөөрэлдэхэдөө, III ...лай үндэһэ һуури дээ- ...ай союз тогтоохыень ...КСМ-эй II съезд дээрэ ...й тоосоото элидхэлэй ... үгэнүүд бии һэн: ...и конгресс тухай бидэ ... Зүгөөр дэлхэйн бур- ...һаад тодхор татаашье ...лай Коммунис Интер- ...уулагданхай гэжэ би- ...и».

...ноябрийн 20-до Бер- ...шуулай Коммунис Ин- ... түрүүшын конгресс ...ь ходо нюусаар, байд ...ндоо газарта хүдэл- ... Юундэб гэхэдэ, тэрэ ...эй правительство тү- ...волюционно эмхи зур-

гаануудые үгы хэдэгээрэз мэдээжэ болоһон байгаа. Залуушуулай пролетарска 14 эмхиин түлөөлэгшэд конгрессэ хабаадалсаа. Залуушуулай Коммунис Интернационалай программа, манифест эндэ баталан абтаа. КИМ гээшэ Коминтерны дайшалхы отряд мүн гэжэ эдэ документнүүд тодорхойлоо. Залуу хүдэлмэришэдые революционно тэмсэлдэ хабаадуулан хүмүүжүүлхэ гээшэ КИМ-эй гол зорилго байһан юм. «Бүхы дэлхэйн залуу үетэнэй Коммунис Интернационал байгуулха тухай сэдьхэһэн хүсэл эрмэлзэл бодотоор бэелбэ. Бүхы дэлхэйн коммунис революциин гварди мандаг лэ»,— гэжэ тэрэ үедэ «Правда» газетэ бэшэһэн байдаг. Залуушуулай хүдэлөөнэй саашадаа хүгжэхэ ябадалда энэ суглаан ехэхэн нүлөөтэй байһан. 1920 ондо Россида болоһон комсомолой III съезд дээрэ Берлинскэ программые һайшаагаад, РКСМ-эй КИМ-дэ ороһон тухайдаа бүхы дэлхэйдэ мэдээсэгдээ һэн.

Залуушуулай Коммунис Интернационалай үзэл бодолой талаар хатуужаха хэрэгтэ В. И. Ленин ехэ үүргэ дүүргэһэн юм.

Комсомолой III съезд дээрэ В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэ гансашье манай ороной залуушуулай бэшэ, мүн бүхы дэлхэйн революционно залуушуулай анхарал татаа, захяа заабари боложо үгөө бэлэй. Берлиндэ байһан КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитет 1920 оной октябрь һара соо комсомолой III съездын документнүүдые, илангаяа В. И. Ленинэй хэлэһэн үгые эрюулбэ. Ленинэй хэлэһэн үгые немец, франц хэлэн дээрэ оршуулаад, КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитет олон гүрэнүүдэй залуушуулай эмхинүүдтэ эльгээгээ һэн. Мүн энэл оной декабрьда КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитедэй орган болохо «Залуушуулай Интернационал» гэжэ журналда немец хэлэн дээрэ энэ үгэнь толилогдоо бэлэй.

Залуушуулай хүдэлөөн жэлһээ жэлдэ хүгжэжэ, 10 жэл үнгэрөөд байхада, энэ эмхидэ 2,5 миллион залуушуулые нэгэдүүлһэн 39 коммунис залуушуулай эмхинүүд бии болоод байба.

Манай ороной комсомол КИМ-эй ажал хүдэлмэридэ ехэхэн нүлөөтэй байһаниинь мэдээжэ. 1925 ондо КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитедэй суглаанай резолюцида игэжэ тэмдэглэгдээ гэбэл:

Ородой революциин, РКП(б)-гэй Ородой комсомолой тэмсэлэй баян дүй дүршэл КИМ-эй хүдэлмэридэ үшөөл хүсэд һайнаар хэрэглэгдэнэгүй.

Энээн дээрэһээ КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитедэй пленумууд, конгресс дээгүүр Е. Цетлин (1922 он), Мильчаков (1926 он), А. Косарев (1933—1936 он) ба бусад Ородой комсомолой ажал хүдэлмэри тухайда хөөрэжэ үгэһэн байна. Зарим үедэ КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитедэй элдэб секцинүүдтэ Буряадай комсомолой түлөөлэгшэд Ф. Коняев, К. Шантанов, Ц. Балдано ба бусад хабаадалсаһан байна.

Австри, Франци, Хитад, Польшо, Монгол, Итали, Финлянди, Германи, Америкын Холбоото Штадууд, Англи болон бусад гүрэнүүдэй залуушуул КИМ-эй ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаададаг, КИМ-эй конгресстэ, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй пленумүүдтэ шухала шухала асуудалнуудые табидаг, фашизмда эсэргүү-

гээр, эб найрамдалай, демократиин, социализмын түлөө тэмсэлэйнгээ дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэдэг байба.

Олон гүрэнүүдэй эмхинүүдэй дурадхалаар дайн сэрэгтэ, фашизмда эсэргүү Бүхэдэлхэйн залуушуулай 1 конгресс (1933 он, Париж), Бүхэдэлхэйн залуушуулай эб найрамдалай 1 конгресс (Женевэ, 1936 он), эб найрамдалай II конгресс (Нью-Йорк, 1938 он) үнгэргэгдөө һэн.

КИМ-эй үзэл бодолой үндэһөөр олон гүрэнүүдтэ залуушуулай холбоонууд байгуулагдаашье һаа, дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ залуу үетэнэй улас түрын удхатай бата бэхи нэгэдэл байгуулагдажа шададагдаагүй һэн.

Коминтерные тарааха тухай шиидхэбэри гаргаһанһаа боложо, тус тус оронуудта залуушуулай тэмсэлэй үргэн далайсатайгаар ябуулагдадаг болоһые хараадаа абан, тиигээдшье нэгэ центрһээ эдэ бүхы хүдэлмэри ударидахань хүндэ хүшэр болоһон дээрэһээ 1943 оной июниин 1-дэ КИМ хүдэлмэреэ болюулба.

Мүнөө КИМ-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй үнгэрөөд байхада, бүхы дэлхэйн залуушуулые эмхидхэхэ хэрэгтэ, партийна ёһоор ударидаха кадрнуудые бэлдэлгэдэ, марксизм-ленинизмын үзэл сурталые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ КИМ-эй али тухай ехэ үүргэ дүүргэһыень эли тодоор хаража байнабди. Энээнэй гэршэ юуб гэхэдэ, мүнөө үеын залуушуулай организацинуудта — КИМ-эй гурим заншал үргэлжэлүүлэгшэдтэ дэлхэйн 96 гүрэнэй 70 миллион хүбүүд, басагад ороно.

Фашис булимтарагшадтай буу зэбсэгээр тэмсэхэ үедэ демократическа залуушуулай нэгэдэмэл фронт эмхидхэгдэһэн юм.

1949 оной ноябрьда Лондондо болоһон Уласхоорондын залуушуулай конференцидэ 28 ороной түлөөлэгшэд хабаадажа, фашизмда эсэргүүгээр тэмсэхэдээ, хамаг хүсэеэ нэгэдүүлхыень бүхы ороной демократическа залуушуулые уряалба. 1945 оной зун Бүхэдэлхэйн демократическа залуушуулай конференцидэ бэлдэхэ комитет Лондондо байгуулагдаһан юм. 63 ороной түлөөлэгшэдэй хабаадалсаһан конференци дээрэ Бүхэдэлхэйн демократическа залуушуулай федераци (ВФДМ) эмхидхэхэ тогтоол баталан абаа һэн.

1946 оной август һарада Уласхоорондын студентнэрэй союз тогтоогдожо, ВФДМ-гэй мэдэлдэ ороо.

Мүнөө Бүхэдэлхэйн демократическа залуушуулай федераци дэлхэйн залуушуулай хүдэлөөнэй түүхэдэхи түрүүшын организаци юм. Элдэбын үзэл бодолтой, шэглэлтэй, шажан мүргэл баримталдагшье олон янзын национальна залуушуулай 200 гаран организаци энэ федерацида ороно. Тус федерациин уг зорилго олон янзын юм. Тэдэнэй гол шухалань юуб гэбэл: эб найрамдалай, демократиин, эрхэ сүлөөгэй, арадуудай бэеэ даанги байдалай түлөө — иимэ ниитэ-политическэ асуудалнуудые шиидхэхын түлөө тэмсэлдэ залуушуулые хабаадуулха, мүн тэрэшэлэн залуушуулай социально-экономическа тодорхой эрхэ сүлөө аршалан хамгаалха, ондо ондоо оронуудта залуушуулай шухала шухала асуудалнуудые — гэгээрэл болбосорол, спорт, амаралта гэхэ мэтые табиха болоно.

Эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй гол гурим ёһонуудта Бүхэдэлхэйн демократическа залуушуулай федерациин үнэн сэхэ байһые 24 жэл соо оршожо байһан түүхэнь эли тодоор гэршэлжэ байна. Корейдэ Холбоото Штадуудай хэжэ байһан зэрхэг түримхэй аашануудтай эрид шууд тэмсэлгэ, Кубын революциие һайшаан тэдхэлгэ, Конгын, Доминиканска республикануудай дотоодын хэрэг үйлэдэ ондоо гүрэнүүдэй зүгһөө хамааралсан оролсохо ябадал буруушаалга, Баруун Германиин реваншизмые шоо үзэлгэ — эдэ бүгэдэ тус федерациин эб найрамдалай түлөө, эрхэ сүлөөгэй түлөө үнэн зүрхэнһөө тэмсэһые, оролдоһые эли тодоор харуулна.

Холбоото Штадуудай хэрэгүүдые буруушаагша вьетнам арадай, тэрэнэй залуушуулай хэжэ байгаа тэмсэлтэйнь һаналаа нэгэдүүлхэ хэрэгтэ тус федераци гол анхаралаа табидаг болоо. Энэ зорилгоор мүнгэ зөөри суглуулна, уласхоорондын семинарнуудые үнгэргэнэ, эб найрамдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. Мүн уласхоорондын студентнэрэй ажал ябуулгашье амжалтатайгаар ябажа байнхай.

Коммунис партяар хүмүүжүүлэгдэһэн совет залуушуул пролетарска интернационализмын үзэл суртал наринаар сахина. Буряадай областной комсомолой организаци залуушуулые интернациональна үзэл бодолоор, КИМ-эй гурим ёһоор хүмүүжүүлгэдэ ехэ һаналаа хандуулдаг гээшэ. Манай республикын комсомолой организаци уласхоорондын ехэ бүхы хэмжээ ябуулгануудта хабаададаг болонхой. Берлиндэ, Венэдэ, Хельсинкидэ, Софида болоһон бүхэдэлхэйн залуушуулай ба студентнэрэй фестивальнуудта манай республикын залуушуулай түлөөлэгшэд хабаадаа һэн. Мүн хэдэн зуугаад залуушуул хилын саагуур аяншалгада ябажа ерэнхэй. Хоёр гүрэнэй залуушуулай хани барисаанай бэхижэхэ хэрэгтэ Ташкентдэ, Сүхэ-Баатарта болоһон фестиваль. Байгал далайда болоһон япон-совет хани барисаанай фестиваль ехэ удхатай байгаа. Ябаһан лэ газартаа манай залуушуул өөрынгөө нютагай гоё һайханиие, түйлагдаһан амжалтанууд тухай омогорхон хөөрэдэг байна. Буряадай республикын габьяата артистнар К. Базарсадаев, К. Шулунова гэгшэд һаяхан гастролёор Англи, Норвегидэ ябажа ерээ.

Манай областной комсомолой организаци Монгол арадай хубисхалша залуушуултай үни холын хани халуун барисаатай байдаг. Дурасхаалта газарнуудаар аяншалгануудые эмхидхэлгэ, социалис мүрысөөндэ илагшадай слёт, комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй семинар эмхидхэлгэ гэхэ мэтэ ажал ябуулга суг хамта үнгэргэдэг болонхой.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа, аха дүү монгол арадай бэрхэ велосипедистнэр Улаан-Баатар—Улаан-Үдэ—Шэтэ—Улаан-Баатар гэһэн маршрудаар гүйлгэлдэбэд. Аха дүү монгол арадай залуушуултай хани барисаамнай иигэжэ бүри бэхижэхэнь болтогой! Дэлхэйн залуушуул агуу Ленинэй һургаалые даган, тэмсэлдээ шэнэ амжалтануудые түйлаха зорилготойгоор КИМ-эй 50 жэлэй ойе угтажа байна.

Р. ГАРМАЕВ,
ВЛКСМ-эй обкомой секретарь.

Империализмда, дайн сэрэгтэ эсэргүү тэмсэлэй хаа хаанагүй үргэдэжэ, бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн зоной, тэрэ тоодо залуу үетэнэй, жагсаалаа улам шангадхажа байһан үедэ КИМ-эй анхан эмхидхэгдэһээр 50 жэлэй ой тэмдэглэгдэжэ байна. Залуушуулай уласхоорондын энэ эмхиин һүүлэй заседани болоһоор 25 жэлһээ үлүү саг үнгэрөө.

1919 онһоо 1943 он болотор КИМ батажаа, тэмсээ. Энэ хугасаан хүндэ хүшэр үе байгаа. Дайн байлдаанууддай, фашизмда эсэргүү шанга тэмсэлэй гал дүлэн соогуур коммунис залуушуулай эмхи хатуужан шэрээгдэһэн түүхэтэй. Тиихэ үеэр Совет Россида, агуу багша В. И. Ленинд хододоо хандадаг, һургаал абадаг байгаа.

КИМ-эй дайшалхы ёһо заншалые үргэлжэлүүлжэ ябаһан Дэлхэйн демократическа залуушуулай федераци замби түби дээрэ амгалан байдалай мандахын түлөө хамаг залуушуулай хүсые нэгэдүүлэн элсүүлнэ. Энэ тэмсэлэйнь замые марксизм-ленинизмын үзэл суртал гэрэлтүүлэн заана гээд КИМ-эй бүхы түүхэ гэршэлнэ.

...АЛАА НЭГЭДЭЛГЫН ХАМШАГТА ЖЭШЭЭНҮҮД

...ной комсомолшуудай ...гада КИМ-эй үрэ нү- ...ехэ байгаа һэм. Улас- ... энэ организаци за- ...дунда айхабтар ал- ...ай байдаг һэн. Тэрэ ...н үхибүүдтэшье энэ ...г бэлэй. Мүнөө эдэ- ...ай хүнүүд болонхой

...ой эсэс багта һэн. Че- ...ндо хүдэлжэ байһан ... КИМ-эй байгуулагда- ...а дуулаа һэмди. Улас- ... энэ организациин ...й үндэһөөр залуушуу- ... ойлгууламжын, эмхид- ...лмэри ябуулагдадаг ... зуураа залуушуулай ... байгуулха тухай ...эй хэлбэришэгүй хараа ...үн зондо ойлгуулдаг, ...революционно тэмсэлдэ ...ын, аха дүүгэй хани ..., социализмын үзэл ... хүмүүжүүлхын тулада ... һэмди.

... конгрессүүдэй шиид- ...дые комсомолой ячей- ... үзэдэг, шудалдаг бай- ...тэдэ хадаа залуушуу- ...рнациональна үзэлөөр ...гэдэ ехэ нүлөө үзүүл- ... Уласхоорондын залуу- ...рганизацитай холбоотой ...г бүхэн хэрэглэгдэдэг ...энь, 1923 оной январь ... Либкнехтын наһа ба- ...хойшо дүрбэн жэлэй ... залуушуул энэ хүнэй ...ажал хэрэг даган яба- ... тангариглаа бэлэй. ...адна, жэл бүри үнгэр- ... Уласхоорондын элир- ...йдэр (МЮД) залуу ...интернациональна үзэ- ...хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ ...эй байгаа һэн. Верхнэ- ...дэ тэрэ үеэр болодог

иимэ һайндэрые мүнөөшье нюдэндөө хараһан мэтэ байдагби. Нэгэтэ иимэ һайндэрэй үедэ революциин талмай дээрэ болоһон олониитын митинг дээрэ РКП(б)-гэй обкомой болон республикын правительствын үмэнэһөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. Н. Ербанов залуушуулай урда үгэ хэлэдэг һэн.

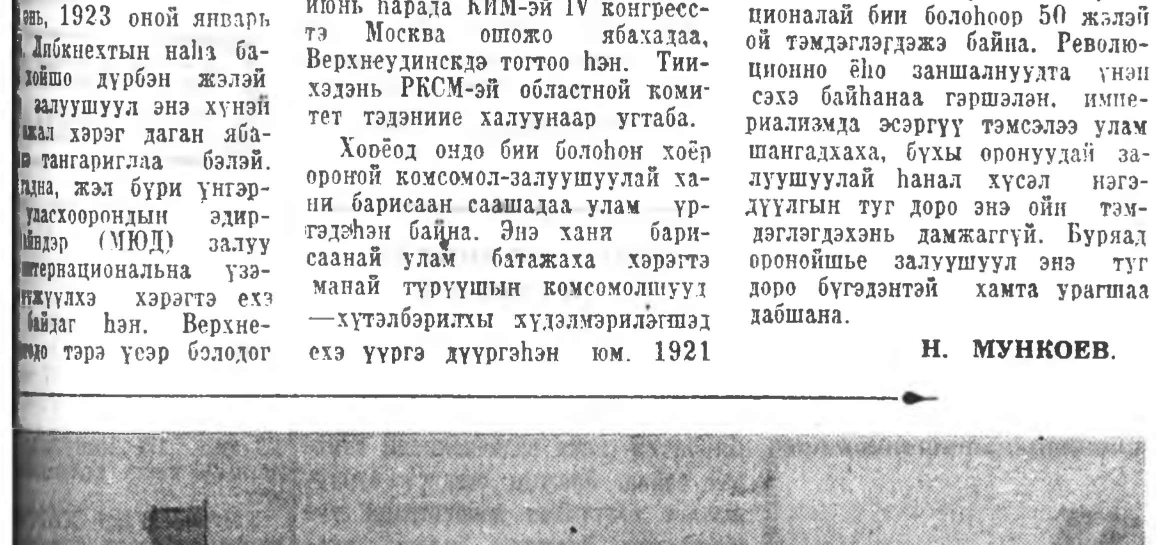
Энэ богонихон дурдалга соогоо Совет Буряадай болон Монгол ороной залуушуулай хани барисаанай хүгжэн бэхижэһэн тухай хурлангыгаар тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Буряадай областной комсомолой организаци бии болоһон сагһаа хойшо Монгол ороной залуушуултай аха дүүгэй хани барисаа байгуулхые оролдодог, эрмэлзэдэг байһан юм. Иимэ хани харилсаан 1921 онһоо эхитэй. РКСМ-эй Троицкосавска уездын организаци Монголой Сэлэнгын аймагай хубисхалша залуушуулай организацитай харилсадаг байба. РКСМ-эй Троицкосавска укомой делегаци (секретарь М. Волков түрүүтэй) Алтан-Булаг ошожо, РКСМ-эй укомой хүдэлмэриин дүй дүршэл тухайда хөөрэжэ үгөө һэн. 1923 ондо, РККА-гай 5 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Монголой хубисхалша залуушуулай делегаци Троицкосавск хото ерээ. Монголой хубисхалша залуушуулай делегаци 1924 оной июнь һарада КИМ-эй IV конгресстэ Москва ошожо ябахадаа, Верхнеудинскдэ тогтоо һэн. Тиихэдэнь РКСМ-эй областной комитет тэдэниие халуунаар угтаба.

Хоёод ондо бии болоһон хоёр ороной комсомол-залуушуулай хани барисаан саашадаа улам үргэжэн байна. Энэ хани барисаанай улам батажаха хэрэгтэ манай түрүүшын комсомолшууд —хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ехэ үүргэ дүүргэһэн юм. 1921 оной эсэс багаар КИМ-эй гүйсэдхэхэ комитет Ф. Коняевые Монгол ороной комсомолдо туһалхаар эльгээгээ һэн. Монголой залуу кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ нүхэр Коняев бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ зорюулаа. 1924 ондо Монголой РКСМ-эй ЦК-гай гуйлтаар Буряадай комсомолой обком табан хүниие эльгээбэ. Тэрээнэй хойто тээ КИМ-эй түлөөлэгшэд болон Монголой РКСМ-эй ЦК-гай дэргэдэ Кирилл Шантанов Бато-Мунко Ванданов хоёр хүдэлөө. Эдэнэр гушаад онуудай үеэр ВЛКСМ-эй Буряадай обкомдо секретарьнуудаар хүдэлдэг байһан юм.

Дальневосточно республикада ородог Буряадай автономито областьдо комсомолой организаци эмхидхэгшэдэй нэгэн Цыден Балдано 1931—1934 онуудта Монголой Арадай революционно партиин ЦК-да инструктораар хүдэлжэ байха үедөө, комсомолой хүдэлмэридэ ехэ туһа үзүүлдэг байба. Иигэжэ хоёр ороной залуу үетэнэй хани барисаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ Буряадай комсомолшуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй үүргэ бии байһан гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Мүнөөшье энэ ёһо заншал үргэлжэлүүлэгдэһээр. Ехэ ехэ һайндэрнүүдэй үедэ хоёр ороной залуушуулай делегацинууд бэе бэедээ айлшалалсадаг гуримтай. Агуу ехэ Октябриин революциин 50 жэлэй һайндэртэ зорюулагдаһан фестивалиин Сүхэ-Баатарта үнгэргэгдэхэдэнь, манай ороной залуушуул хабаадаа һэн.

Дэлхэйн түрүү үзэлтэнэй багша В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн дүтэлжэ байхада, Залуушуулай Коммунис Интернационалай бии болоһоор 50 жэлэй ой тэмдэглэгдэжэ байна. Революционно ёһо заншалнуудта үнэн сэхэ байһанаа гэршэлэн, империализмда эсэргүү тэмсэлээ улам шангадхаха, бүхы оронуудай залуушуулай һанал хүсэл нэгэдүүлгын туг доро энэ ойн тэмдэглэлгэ дамжаггүй. Буряад ороноймнгоо залуушуул энэ туг доро бүгэдэнтэй хамта урагшаа дабшана.

Н. МУНКОЕВ.

...НГРАД. Невскэ проспектээр В. И. Ленинэй залуу наһанай жэлнүүдтэ, тэрэнэй революционно ажал ябуулгын эхилэлдэ зорюулһан шэнэ экспозици нээгдэбэ.
ТАСС-ай фотохронико.

ВЕНГРИИН ЭРДЭМТЭ БУРЯАД ХЭЛЭ ШЭНЖЭЛНЭ

Байгша оной ноябриин 10-һаа 16 болотор манай Улаан-Үдэ хотодо Венгриин монголшо эрдэмтэ Лайош Бэшэ айлшалба.

Нүхэр Л. Бэшэ манай нютагта хоёрдохёо ерээ юм. Эхин түрүүн 1960 ондо ерэхэдээ, Л. Бэшэ буряад хэлээр элдэб зүйл бэшэжэ ошоһон юм. Тэрээнһээ хойшо Ивалгын, Хори, Агын буряадай хэлэн тухай хэдэн һонирхолтой статья толилоо. Мүн манай хэлэ шэнжэлэгшэдэй гаргаһан номууд тухай саг үргэлжэ һанамжа мэдээ бэшэжэ, дэлхэйн монголшо эрдэмтэдтэ дуулгажа байдаг нүхэр юм.

Мүнөө Улаан-Үдэдэ байхадаа, Л. Бэшэ Буряадай ниитын эрдэмэй гар бэшэлгын танхимда ажаллажа, хуушан монголоор бэшэгдэһэн урлаанай зохёолнүүдые һонирхоһон байна. Гадна Л. Бэшэ Хори нютагаар айлшалжа, хонишодтой уулзаа, хори буряадай аман хэлэ болон дуунуудые магнитофон дээрэ бэшэжэ абаа.

Ноябриин 14-дэ нүхэр Л. Бэшэ Буряадай ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа, «Буряад хэлэнэй наклонениин түүхэһээ» гэһэн элидхэл хээд, удаань баруун оронуудта монгол хэлэнүүдэй хэр зэргэ шэнжэлэгдэжэ байһан тухай һонирхолтой мэдээсэл хэбэ.

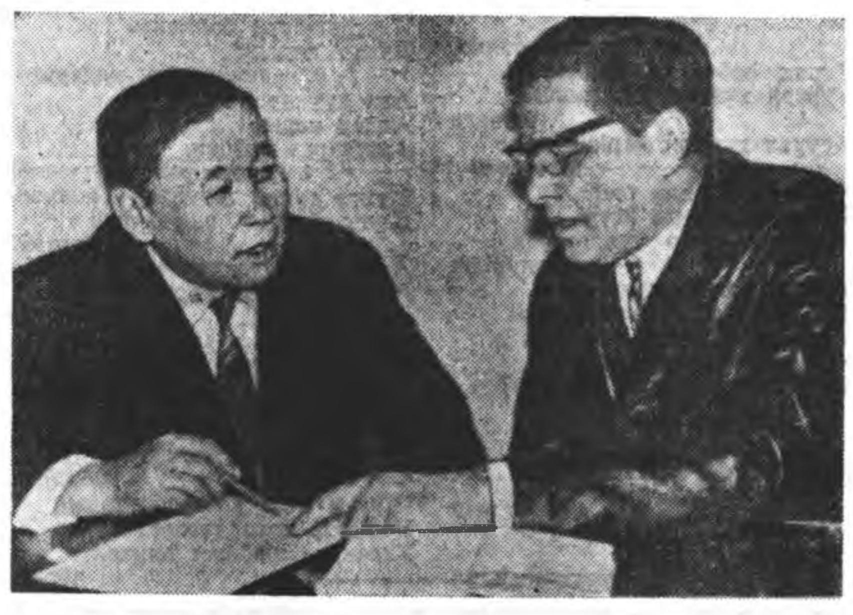
Юрэ хэлэхэдэ, Венгриин эрдэмтэд монгол угсаатанай хэлэнүүдые шэнжэлхэ талаар нилээд ехэ амжалта туйлаа юм. Лайош Бэшэһээ гадна, Г. Кара, Рона-Таш, К. Кёхальми гэхэ зэргын эрдэмтэд тэндэ монгол хэлэнүүдые шэнжэлдэг. Венгриин эрдэмтэдэй буряад хэлэ шудалха талаар юу хэһэн тухай һаяхан буряадай филиалда гараһан «Хилын саана монгол хэлэнүүдые шэнжэлһэн тухай» гэһэн ном соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнэ.

1950 онһоо эхилэн, Венгридэ «Акта Ориенталиа Унгарика» гэжэ журнал гарадаг. Тюркскэ, монгол, тунгус, манжуур, түбэд болон бусад хэлэнүүд тушаа статьянууд энэ журнал дотор ород, немец, англи болон француз хэлэн дээрэ гаража байдаг.

Монгол угсаатанай хэлэ, түүхэ, аман зохёол шэнжэлхэ талаар Венгриин олон эрдэмтэдэй оролдожо байһаниинь социалис арадуудай хани барисаа, холбоо харилсаа бэхижүүлхэ, үргэдхэхэ хэрэгтэ туһа болоно.

Л. ШАГДАРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Венгриин эрдэмтэн Лайош Бэшэ Буряадай ниитын эрдэмэй хэлэ шэнжэлэгшэдэй хэлтэсые эрхилэгшэ Ц. Б. Цыдендамбаевтай хөөрэлдэжэ байна.

НАҺАНАЙНЬ ХЭРЭГ

НАҺАНАЙ ХЭРЭГ. Хүн бүхэн тэрэниие өөрынхеэрээ ойлгодог гээшэ бэзэ. Зариман хубиингаа жаргалые үлүүдэ бодон, хайшан гээл һаа гэртэхи, газаахи зөөриеэ арьбадхажа, пуглихан һуудаг болохоёо хүсэдэг. Ажал, мэргэжэлээшье шэлэхэдээ, ганса тэрээнһээ удхалан бодомжолдог, тиимэһээ олзотой ажал шэлэдэг зон байха. Тиихэдээ ниитэдэ ажални хэр ехэ туһа хүргэхэб гэжэ шэбшэдэггүй.

Зүгөөр олонхи нүхэд наһанайнгаа хэрэгые үргэнөөр, ниитын удха шанартайгаар ойлгодог. Тиимэһээ бүхы бодол сэдьхэлээ ажалдаа зорюулха.

Дунсэма Рынцеевна Бадмаева хоёрдохи бүлэгэй хүнүүдтэ хамаатай гэжэ һанагшаб. Тэрэ нүхэрнай—эхин классуудай багша .

1948 ондо Улаан-Үдын педучилищи дүүргэмсээрээ, түрэл Баян-Гол нютагтаа (Баргажанай аймаг) бусаа һэн. Тэндэ табадахи—долоодохи классуудта буряад хэлэ, литература зааба. Багшын мэргэжэлдэ бага наһанһаа дурлаһан, тэрээндэ бүхы наһаяа зорюулха гэжэ шиидэһэн залуу басаган хамаг эрдэм бэлигээ гаргажа, нютагайнгаа үхибүүдые түрэл хэлэнэйнгээ баялигтай, буряад литературын эрхим дээжэнүүдтэй танилсуулдаг байба.

Гансашье һайн ажалаараа бэшэ, ниитын ажалда эдэбхитэй бэрхээр хабаададаг байһандаа, Дунсэма Бадмаева нютагайнгаа зоной дунда тон ехэ хүндэтэй болоо бэлэй. Тиимэл хадань, тэрэниие 1950 ондо Бур. АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгаһан байха.

Сагшье һайжаржа, ямаршье ажалда эрдэм бэлэдхэлээр түгэс мэргэжэлтэд хэрэгтэй болоо һааб даа. Дунсэма Рынцеевна эрдэмни багадана гэжэ һанадаг һэн. Тиигэжэ Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудта һурахаяа Улаан-Үдэ ерээ һэн.

1957 ондо институдаа түгэсхэһэн Д. Р. Бадмаева эхин классуудта дахин хүдэлжэ эхилбэ. Тэрэ үедэмнай һургуулиин багшанар, дээдэ эрдэмтэйшье һаа, бага салин абадаг байһан.

1960 онһоо Дунсэма Рынцеевна Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулида хүдэлнэ. Тэрэнэй оролдолго гансахан хэшээлээ һайнаар үнгэргөөд лэ, шабинартаа программаяа ойлгуулаад лэ түгэсэдэг бэшэ. Нүхэр Бадмаева ном заахадаа шабинарайнгаа хэлэ хүгжөөхэ гэжэ ехээр эрмэлзэдэг. Нэн түрүүн түрэлхи хэлыень баяжуулаад, тэрээндээ үндэһэлэн, ород хэлэндэ һургаха гэһэн зорилго урдаа табина.

Ород хэлэн—бидэнэй хоёрдохи түрэлхи хэлэн. Гэбэшье үхибүүднай эхэһээ түрэхэһөө ород хэлэ мэдэдэг бэшэ ха юм даа. Хэрбээ буряад хэлээ эхынтээ һүнтэй хамта бэедээ шэнгээдэг шахуу байбал, родые һургуулиин богоһо алхажа ороходоо шудална. Би хүдөөгэй буряад үхибүүд тухай хэлэнэб. Улаан-Үдыч буряад интернат һургуулида хүдөөһөө үхибүүд сугларна ха юм.

Тиимэ болохолоороо, ород хэлэ заахада бэрхэшээлнүүдынь хаанашье адли. Зүгөөр Дунсэма Рынцеевна өөрын түлхюуртэй болонхой. Тэрэнэй шабинар эхин һургуулиин шата дабахадаа, ород, буряад хэлэнэй талаар яһалхан бэлэдхэлтэй байдаг.

Теэд багша өөрынгөө олоһон онол аргануудые нюуса болгон дараад байдаггүй. Мэдэһэн, олоһон юумээ олон нүхэдтэй хубаалдадаг гээшэ. Тиимэл хадаа эхин классай багшанарай зүблөөнүүд дээрэ, научно-практическа хуралдаанууд дээрэ элидхэл хэхээ арсадаггүй. «Буряад һургуулиин 3-дахи класста ород хэлэнэй юумэнэй нэрын род үзэхэ тухай» гэһэн статьянь толилогдоо. Гадна нэгэдэхи интернат һургуулида практика гарадаг педучилищиин студентнэртэ горитойхон методическа туһаламжа үзүүлдэг.

Дунсэма Рынцеевнагай хэшээлдэ ороходо, нэн түрүүн шабинарайнь гуримда даданхай байһаниинь элеэр харагдадаг. Хонхын жэнгирхэтэй адли һурагшадынь класстаа орожо, шэмээгүйгөөр һууриа эзэлээд, хэрэгтэй юумээ түгэс бэлдээд, хэшээлэйнгээ эхилхые хүлеэдэг. Класс соонь ариг сэбэр, заахашье тооһогүй.

Багша хэшээлээ эхилхэдээ, үхибүүдтэ хүдэлхэ, шэнэ юумэ ойлгохо хүсэл түрүүлмээр аали даруухан хоолойгоор дуугардаг. Теэд аали даруу хоолойнь шангададагшьегүй һаа, эрилтэ ехэтэй. Тэрэнииень һурагшад һайн мэдэхэ.

Нэгэ хэшээлыень эндэ харуулая. Ород хэлэнэй хэшээл. «Аниргүй» словарна диктантаар хэшээл эхилбэ. Багша нэгэшье үгэ дуугарангүй, элдэб зурагуудые харуулна. Үхибүүд нэрэнүүдыень дэбтэртээ бэшэхэ юм. Жэшээнь, борнойн, вагоной, трамвайн, гүлзөөргэнын зурагуудые багша харуулаа. Шалгахадаа, тусхай карточка дээрэ бэшэгдэһэн үгэнүүдые харуулна. Буруу бэшэһэн хүн алдуугаа заһаадхина.

Хэшээлэйнь темэ—«Приставкатай үгэнүүд соо сохилтогүй аялганууд». Нэн түрүүн приставка (буряад грамматикада үгы зүйл ха юм.—Ц. Ц.) гэжэ юун бэ гэжэ үзэһэнөө булта ойндоо һэргээбэ. «Пограничный», «зажила», «посмотрел», «выкрасили» гэжэ үгэнүүд соохи приставкануудые үхибүүд бэлэхэнээр олобо.

Самбарай хүшэгын һэхэгдэхэдэ, тэндэ иимэ үгэнүүд бэшээтэй байба.

увидал (хараба)—увядал (хагдаржа байгаа);
скрипи (хахина)—скрепи (бүхэлэ);
запевает (дуулажа эхилдэг)—запивает (уудаг);
отворил (нээбэ)—отварил (шанаа);
слезал (буугаа)—слизал (долёогоо)

Һурагшад үгтэһэн үгэнүүдые хэрэглэн, мэдүүлэлнүүдые зохёобо. Тэдэниие шалгахада, үгэнүүдэй удхые хуу зүбөөр ойлгоһон байгаа һэн.

Хэшээлэйнгээ удаадахи шатадань багша задагай мэдүүлэл үгэбэ. Бэе бэетэеэ холбоогүй болошоһон үгэнүүдые һурагшад дахин «хабсаргажа», мэдүүлэл болгохо зорилгоёо бэелүүлээ. Тэрэ хүдэлмэриһөөнь нэгэ жэшээ дурдая. «Покрылась», «ровная», «мелкой», «поляна», «травой» гэһэн үгэнүүдые туд тудтань һууриень олоод: «Ровная поляна покрылась мелкой травой» гэһэн мэдүүлэл болгобод. Удаань нэгэ упражнени дүүргэбэ.

Хэшээлэйнгээ шата бүхэндэ хүүгэдэй хэлэ хүгжөөлгөөр айхабтар ехэ хүдэлмэри хэнэ. Словарна хүдэлмэри хэхэдээ, гансахан лэ программа соо хараалагдаһан үгэнүүдээр багша хизаарланагүй. Сочинени, изложенинүүдые бэшэхэдээ, һурагшад шэнэ үгэнүүдтэй ходо ушардаг.

Дунсэма Рынцеевна хэшээл бүхэндөө шабинарайнгаа ухаан бодолые хүдэлгэжэ һургадаг. Юрэдөө хэшээл бүхэниинь бэе бэеһээ илгаатай байдаг юм.

Ошожо ерэхэдээ, мүрнүүдыень һэлгэнхэй, богонихон ород шүлэгэй текст үгөөд, рифмыень тааруулха даабари класстаа үгэдэг. Нэгэтэ гурбадахи класста иимэ хүдэлмэри хүүлэһыень һананаб.

Солнце ласково смеется,
Светит ярче, горячей.
Он лучистый, серебристый,
Он сверкает и дрожит.
А другой такой же чистый
Рядом весело бежит
И с пригорка звонко льётся
Разговорчивый ручей,—

гэһэн шүлэгые рифмээрнь тааруулжа, һурагшад иимэ болгоо:

Солнце ласково смеётся,
Светит ярче, горячей,
И с пригорка звонко льётся
Разговорчивый ручей.
Он лучистый, серебристый,
Он сверкает и дрожит,
А другой такой же чистый
Рядом весело бежит.

Иимэрхүү хүдэлмэри буряад хэлээршье хүүлэжэ болохоор ха юм. Тиигэжэ эхин класста байхаһаа эхилээд, шүлэгүүдэй байгуулгын хуули ёһотой шабинар танилсана ха юм. Жэшээнь, «рифмэ» гэжэ үгэ мэдэхэ болоод, тэрэ юундэ хэрэгтэй юм гэжэ ойлгоо.

Д. Р. Бадмаева бусадшье һонирхолтой юумэнүүдые шабинартаа хүүлэдэг. Тэрэнэйнь ашаар олонхи һурагшадынь бэрхээр хэлэдэг, бэшэдэг болоно.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВА,
Улаан-Үдын нэгэдэхи педучилищиин методист.

Дондок Улзытуев

БАЛТИИН ДАЛАЙН ЭРЬЕҺЭЭ

(поэмэһээ бүлэг)

Нашан залуу наһанайнгаа
Гушан гурбан гурьба дээрэ,
Аһан баруун хизаарайнгаа
Уһан далайн эрье дээрэ
Манан сэнхир Буряад ороноо
Һанан зогсоноб, эжымни.
Гунан залуу наһанайнгаа
Дүнэн болохо дүрөө дээрэ,
Арюун аглаг нютагайнгаа
Баруун сэлгеэ эрье дээрэ,
Урсан байһан һанал бодолоо
Дурсан хэлэнэб, эжымни.

* * *

Набтар эрьетэй Балтиин
далайда
Манан уянхай.
Шатар мэтээр
жэгдэ
нягта баригдаһан
Баруун шажанай һүмэнүүд
дээгүүр
Баар хара турлаагууд
Хаар-хаар хашхаралдан,
Хэниеешьеб даа,
дуудаһан мэтэ.

* * *

«Наһа эдлэхэ гээшэ
Хүндэ хүшэр аян зам»—гэжэ
Шинии хэлэдэгы һананаб, эжы.
Үргэн тэгшэ талын дундуур
Алхалан гараһандал бэшэ,
Хамаг хүсэеэ зангидан,
Намаг налхи оймохо,
Хада уула
Һэтэ дабаха,
Далайнуудые гаталха —
Иимэ хүшэр лэ энэ наһан.
«Долоо бүдэржэ, найма бодохо»
гэдэгтэл,
Жолоо гээшэеэ шанга адхаад,
Унажа, бодожо, ургажа,
Уншажа, бэшэжэ хүн болгодоо.
Ялхитай болхитой харгыгаар,
Ямба гээшые хүсэнгүй,
Һалхитай бороотой—хамаагүй
Һаруул сэлмэгы хүлеэнгүй
Яһала ябагдаа.
Гуламтаяа түхеэржэ, зөөри
тахижа,
Гуурһанайнгаа хэрэг
мартаагүйб.
Гунигта абтан, гэрээ һахижа,
Гурбан үдэршье һуугаагүйб.
Нүүлэ, түглэ мэтэ жэлнүүд
үнгэрөө.
Уула хаданууд мэтэ жэлнүүд
урдам эбхэрнэ.
Балтиин далай бүрхэг һүниин
дунда
Хүйтөөр амилан, һаба соогоо
дэбхэрнэ.

* * *

Амисхаал мэтэ долгид,
хойно хойноһоо дабхасан,
Янтарь шулуугаар уйлажа,
Аяар тэрэ тохой дээрэһээ
Маяк
туяа татан,
харанхые һэтэлнэ.
Уурал һабан зэнхыһэн
Уртай хүйтэн энэ далайн
эрьедэ
Буурал хүгшэн нарһан доро
зогсожо,
Хэнии хүлеэнэ бибэ?
Балай харанхые һэтэ
Далай дээгүүр туяагаараа
тэмтэрһэн
Тээ тэрэ маяк мэтэ
Ухаанайнгаа элшэнүүдээр
Урдахи хойнохиёо угшалан,
Заяанайнгаа шүлэгые
Баһал мүнөө шэбшээ гүб?

* * *

Салир сагаан пароходууд
Бэлшээриһээ бусаһан үнеэд
мэтээр
Мөөрэлдэнэ.
Мүргэдэг бухын
эбэрээ һэжэн эрьюулһэндэл
Аранга һүүхэ локаторнууд
Харанхы сооһоо заригад гэмээр
үзэгдэнэ.

Далай дээрэ мүшэд
Даншье дүтэ.
Ониб-аниб эмнилдэн,
Огторгойдоо эрьелдэн,
Портын түмэн галнуудаар
Хөөрэлдэжэ байһандал.
Долгид
эрьеын элһэ долёожо,
Хүнэй ябаһан мүрнүүдые
Хүнгэхэнөөр жэгдэлбэ.
Эрьеэ шалган,
Сэрэгэй харуул үнгэрбэ.

* * *

Хилын журам шанга—
Дуугай ябана хүбүүд.
Холын саада эрьедэ
Хариин гүрэнэй хотонууд.
Хангай тайгаһаа үргэн,
Хамар-Дабааһаа үндэр лэ
Манай хилэнүүд, эжы.
Сахижа байһан хүбүүдынь
Сахюур шулууһаа хатуу лэ,
Амгалан һуугыш, эжы.
Сэлмэг бүрхэг-хамаагүй
Сэрэгэй заршам шэрүүн.
Үдэр һүни—илгаагүй
Һэлгэжэ байдаг харуул.

* * *

Нэгэтэ, нимэл һүни
Нэбтэрэн ороһон дайсан.
Нэлэнхы эхэ оронимнем
Нэрбэжэ ерээ һэн дайсан.
Нойрсожо байһан хотонуудые
Шатаажа эхилээ һэн дайсан.
Нойрмог заахан хүүгэдые
Сошоожо һэргээ һэн дайсан.

* * *

Холо бэшэ даа, тээ тэндэ
Хото оршодог, хуушан хото.
Хорёод жэлэй үмэнэ,
ахамни эндэ
Дайсанай һомондо дайрагдан,
Шулуун талмайн дунда
Шуһаяа адхажа унаа.
Тэрээгүүр һайса ябааб.
Тэниглэн талмайн дунда
Тэршээ хүүгэд наадажа,
Хүшөө дорохи һандали дээрэ
Хүбүүд, басагад зэргэлжэ,
Дуугаа дуулалдан
Һуугаа һэн.

* * *

Боро шулуу түнхин һиилэжэ,
Бодхоһон үндэр дурасхаал.
Ород, украин, буряад—
Олон яһатанай
Обог нэрэнүүд,
Найман зүг, дүрбэн хизаарай
Найдал болоһон алдар
солонууд
Хаймал шулуун табсан дээгүүр
Аржытар бэшээтэй.
Иимэл хадаа,
Илагдашагүй байһанаа
Уйлан алдажа,
зүрхөөрөө мэдэрээб.
Аха дүүнэрэй
Алдар нэрые
Альгаараа эльбэн,
хургаараа тэмтэрээб.
Мүнхэ галай шууяхань жэгтэй,
Юушьеб даа шэбэнэһэн
хэбэртэй.
Адар шулуугаар хайжа хэһэн
Алдарта сэрэгшэ харaһаар
байтараа
Аргагүй танил түһөө оложо,
Ахынгаа шарайтай гайхан
сасуулааб.

* * *

Шулуу зүйжэ, жэгдээр
дэбдиһэн
Шугам сэхэ мостовой хэсэн.
Уршагта тэрэ дүшөөд ониче
Ухаандаа шэбшэн һанажал
ябааб.
Дайда дэлхэйе эзэлхэм гэһэн
Дайша эзэнээ амаршалжа.
Түмэр тахатай сабхи түергэн,
Түмэн жадануудаа дээрэ
үргэһэн
Хара тугуудай нэмэри доро
Хас тамгаяа нарантай
жэшээлэн,
Сагай һалхинда мэхэлэгдэжэ,
Шагай болоһон хүнэйл хүбүүд
Энэ гудамжаар зэргэшэн
гаража,
Шэнэ дайнай,
Шэнэ зоболонгой,
шэрэм түмэрэй
хүнэһэн болоо һэн.

* * *

Хүндэл адли
Хүнэйл хүбүүд аад,
Хүхэ түмэр гартаа адхажа,
Хүнэй хүбүүдэй зүрхэ шагааха,
Хүнэй мүрые
Хүндэлэн гэшхэжэ,
Хүрьһэтэ дэлхэй галдан
шатааха
Харата муухай,
Хархис һанаан
Хаанаһаа, юрэдөө, түрэдэг юм
ааб?
Дээрмэдэхэ, хюдаха
Дэбһэхэ үзэлтэн
Дэлхэйдэ юундэ түрэдэг
юм ааб?
Дээдын табисуур бии юм һаа
Дэмжэжэ юундэ туһалдаг юм
ааб?

* * *

Зургаан түбидэ алдаршан
суурхаһан
Герман арадай агуу шүлэгшэ
Фридрих Шиллерэй шулуун
хүрэг.
Дүрбэлжэн углуутай үндэр
табсаниинь
Дүлэндэ хайруулан
ганташаһан—
аша гушанарайнь үйлдэһэн
хэрэг.
Дурна зүг руу
Дугташан ороһон
Дуунда дурагүй
Аша гушанарынь
Һайхан сэдьхэлһээнь һүрдэн
айгаад,
Байһан номуудынь эндэ
суглуулжа,
Зонии үймүүлэн гүйлдэһэн
байгаа,
Һүниис һүнилэн галдаһан
байгаа.

* * *

Хамагһаа ариг угтамди гэлдээд,
Хангал мылээр угаадагшье һаа,
Хомхойн ехэдэ хамсы шууһан
Хоёр гартань хүнэй шуһан.
Нүхэн мэтэ ходол үлэн
Нюдэд сооһонь галай дүлэн,
Хүһэрэй хохимой үргэ түүлэн,
Хүнэй алтан шүдэ түүһэн
Аюулта иимэ дайсанай урдаһаа
Ахамни, эжы, бодоо бэлэй.
Амгалан һайхан ажабайдалаа
Аршалха гэжэ мордоо бэлэй.
Дүүмэр заахан дүү миниингээ
Дүүлин дүүлин үдэхын түлөө,
Дуран тухай, наран тухай
Уран шүлэгөө туршахын түлөө,
Дулаан хүнжэлөө хуулан хаяжа,
Улаан сэрэгтээ мордоо бэлэй.
Үбэлэй хүйтэн тэрэ һүни
Үхэлэй урдаһаа зорёо бэлэй.
Арбан долоогоо арай хүсэнхэй
Арынгаа дабаа дабаа бэлэй.
Арьяатан дайсанай хэрзэгыньшье
һаа,
Амадан дараад бусаа бэлэй.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

«Москвагай «Спартак» ЦСКА-гай командые илаһанайнгаа удаа футболоор 1969 оной СССР-эй чемпион болоһон. Нэгэдэхи зэргэдэ һуугшад (зүүн гарһаа): Николай Киселев, Евгений Ловчев, Джемал Силагадзе, хоёрдохи зэргэдэ Николай Осянин, Николай Старостин (командын начальник), Никита Симонян (ахалагша тренер), Галимзян Хусаинов (командын капитан), Вячеслав Иванов (командын массажист). Гурбадахи зэргэдэ (байгшад): Виктор Папаев, Владимир Янкин, Василий Калинов, Сергей Рожков, Николай Абрамов, Ростислав Барсуков (командын врач), Геннадий Логофет, Анатолий Исаев (тренер), Анзор Кавазашвили, Владимир Петров, Вадим Иванов.

АПН-эй фото.

СЭБЭР СЭДЬХЭЛЭЭРЭЭ...

Энеэбхилэнги хурса харасатай, шүрбэһэлиг шанга бэетэй энэ хүбүүнтэй анха түрүүшынхеэ ажал дээрэнь уулзаа бэлэйб. Тэрэ ута хара соргонуудай холболтые бүхэлһэн шүрэбүүдые мушхажа, шангадхажа байгаа һэн. Тэрэнэй хүдэлсэ хажуу тээһээнь харахада, ямар бэ даа, нэгэ эрид шурэн гэхэ гү, үнинэй дүй дүршэлтэй хүндэл яаралгүйхэн дарууханаар ажаллажа байгаа бэлэй. Хажуудань бүлэг һонюуша үхибүүд сугларанхай, гайка мушхахые һая хаража байһандал нюдөө сабшангүй гэтэнэд.

Иван Любчик тиихэдэ һургуулида кочегараар ажалладаг байгаа. Хамтын байрада байдаг һурагшад Ванида аргагүй дуратай, һонирхолтой хөөрөөень шагнахаяа хүлеэжэ ядан байгша һэн. Заримдаа эдир нүхэдынь амар заяа үзүүлхэгүй, элдэб янзын асуудалнуудаар шабадажа орохо. Теэд Ваня эдэ бүхы асуудалнуудтань дүүрэн харюу үгэжэ, һонюуша үхибүүдээ гомдохоодоггүй һэн.

Нэгэтэ бүлэг үхибүүд Иван Любчигые Далайн Сэрэгэй Флодой уһан доогуур тамардаг онгосодо алба хэһэн юм гэжэ дууламсаараа:

— Уһан доогуур тамархада аймшагтай гү?

— Нэгэ онгосодо хэды хүн багтахаб?

— Тиимэ онгосые кит хүсэхэ гү?

— Ехэ болоходомни намайе абаха ха гү?—гээд, олон тээһээнь үрдилдэн байжа асуугаа бэлэй.

Иван нэгэ хэды абяагүй байһанайнгаа удаа бүлэг үхибүүдые нэгэ нэгээрнь шэртээд:

— Гүн ехэ далайн оёороор тамардаг онгосын морягаар абангүй яахаб. Моряк болохо гэбэл, нэн түрүүлэн хэшээлһээ хожомдонгүй, нюусаар тамхи татангүй, тоомоо таһарангүй, һайнаар һураха хэрэгтэй,—гэбэ.

Нюргаар үндэрхэн, шүрбэгэр нарииахан бэетэй нэгэ хүбүүн хамагһаа түрүүлэн:

— М-мда, тамхи татаһаар үнинэйб. Һурамхи болошоо хаб. Гансал географиин хэшээлһээ хулжагшаб. Һонигүй—гээд, зэмээ мэдэрээ.

— Гурбан жэлэй саада тээ бишье татагша һэм, теэд мүнөө оолинхойб,—гэжэ Иван мэхээ гаргаба.— Багша гээшэ ямаршье һаа шамһаа үлүү мэдэхэ, гансал шагнажа һураха хэрэгтэй. Тиихэдэ һонирхолтой байнгүй яахаб. Моряк болохо гэбэл географи һайн мэдэхэ хэрэгтэй. Тэрэгүй һаа, холо ошохогүйш. Зүб гү, үхибүүд, бодоод үзэгты.— гэхэдэнь, тойроод анхаралтайгаар шагнажа байгшадынь эшэһэндээ юм гү, гэнтэ духылдашабад.

Нэгэтэ Ваня хэдэн үдэрөөр ажалдаа ерэбэгүй. Инаг дуратай үхибүүдынь Иванииие угылөө, үбшэлөө гэжэ һанаһан байгаа. Һүүлэй һүүлдэ Иван Любчик шалгалтаяа тушаажа байна гэжэ дуулахадаа, үшөө студент байһыень мэдэрбэд.

Хэдыхэн сагай үнгэрөөд байхада, үшөө нэгэ нимэ хүлеэгдээгүй ушар тохёолдоо бэлэй. Телевизорээр боксёрнуудай мүрысөө дамжуулжа байба. Боксдо дуратайшуул ехэ олон, тон анхаралтайгаар харанад. Эдэнэй дунда Иванайшье эдир нүхэд бии һэн. Ринг дээрэ тулалдажа байһан шамбай бэетэй хоёр боксёрнуудай шадамар бэрхээр шаасалдахыень анхаралтайгаар хаража байһан үнөөхи үхибүүднай гэнтэ нэгэн дуугаар: «һүү.., манай Ваня» гэлдэжэ зэргэ һүүхирэлдэшэбэд. Уданшьегүй гонгын абяан зэдэлжэ, энэ ринг дээрэхи судья залуу боксёр Иван Любчигэй гарыень дээрэ үргэн, хүндэшэг шэгнүүртэнэй дундаһаа республикын чемпион болоһон тухайнь соносхобо. Амилангүй хаража байһан үхибүүд аргагүй ехээр хүхижэ, шаг шууяан болошобо.

Зүүн Сибириин технологическа институдай механическа факультедэй студент, боксоор СССР-эй спортын мастер Иван Любчигые спортдо дуратайшуул бултадаа шахуу һайн мэдэхэ. Боксоор ороной олон тоото мүрысөөнүүдтэ хабаадалсахадаа, нэгэнтэ бэшэ шанда хүртэһэн. Энэ нүхэрнай Буряадайнгаа боксёрнуудай суглуулагдамал команда соо эгээл хүндэтэйшүүлэй нэгэн юм. Юуб гэхэдэ, тэрэ гансашье боксдо бэшэ, мүн спортдо аргагүй дуратай, тиимэһээ бүхы хүсөө зорюулдаг юм. РСФСР-эй габьяата тренер Антон Андреевич Атархановһаа боксер Иван Любчик тухай асуубалтнай:

— Хүдэр шанга, шамбай бэетэйшүүлэй бүлэдэ бүхы һанал хүсэлөө зорюулагшад илалта туйлангүй яаха бэлэй. Иван эдэнэй нэгэн ха юм—гээд, магтадаг.

Любчигэй һорилго хэжэ байхыень харахада, тэрэ ехэл анхаралтайгаар, хэды дахин дабтан, тренерэйнгээ заабарие нэгэшье хазагайруулангүй, бэеэ бэлдэжэ байхыень онсолон тэ... һэн. Игэжэл нарин ... һорижо, спортивна дүй ... бэлиг шадабаряа ... бшуу.

Бокс! Хэрбээ шада... боксёр болохо гэбэл, ... налаа табихагүй, мүн ... лэйн орёо нарин арга... нуудые һайнаар шуда... Теэд Иван энээнии һа... Тиимэһээ сүлөө сагаа ... зорюулдаг заншалтай... гайхалгүй. Арһан бээлэ... бэрхэ ээдтэй тулалда... шье хүсэ шадал бэшэ, ... шадабари хэрэгтэй.

Иван Любчик хадуу... дүй дүршэлөө, олон ... лан мүлиһэн бэлиг ... өөрынгөө дүүнэртэ—е... лаан—залуушуулда ... үгэдэг. Тэрэ түмэр зама... кумдэ боксёрнуудай сек... бэрилдэг юм.

— Зарим хүнүүд бокс... нягта томоотойшуулай ... даан гэжэ тоолодог. Тии... Бокс гээшэ сэбэр сэдь... бэр гартай, шандааһа ... шуулай нүхэд ёһоной ... мүн. Тиимэһээ бокс хү... бэетэй баатарнуудые ... талаар горитойхон нүлө... дэг байна бшуу.—гээд, ... рэнэ.

Энэньшье зүб. Боксдо ... гэн ябадалтан һурада... үнэн сэхэ. оролдосо... хабаадалсадаг гэ... луу боксёр Иван Любч... мүрысөөнүүдтэ хаба... совет спортсменэй жа... ринаар сахидаг. Гадна ... үнөөхи үхибүүдтээшье ... өөрынгөө һайн һайха... дүүрэн дэлгэжэ ойлгу... додог юм.

О. МЕР...

АЖАЛ БА КАПИТАЛ

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин атомай хүсэнэй талаар научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай алба хэгшэд 24 часай ниитэ национальна забастовко хээ. Тэдэнэр атомай хүсэ абалгын талаар засагаархидай политикада эсэргүү, тэрэшэлэн хүдэлмэришэдые ажалһаань гаргалгада эсэргүү буруушаалгануудые мэдүүлээ.

ОТТАВА. (ТАСС). «Интернэшнл никел компани оф Канада» гэжэ фирмын Онтарио провинциин Садберидэхи заводой 16 мянган хүдэлмэришэнэй забастовко 28 үдэрэй турша соо үргэлжэлөө. Никель абалгаар Канададахи энэ тон томо компани американ капиталай мэдэлдэ байдаг юм. Тэрэнэй хүдэлмэришэд юумын сэнгэй хүндэрһэнһөө уламжалан, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, ажалай эрхэ байдал һайжаруулха эрилтэ хээ. Удаан саг соо үсэд шанга тэмсэл хэһэнэйнгээ ашаар тэдэнэр ээзд баяшуулаа буулта хэхыень баадхажа, өөһэдынгөө эрилтэнүүдые зарим зэргээр хангуулжа шадаа.

КАРАЧИ. (ТАСС). Зүүн Пакистанай ниислэлэй—Даккын электростанцинуудай хүдэлмэришэдэй забастовко дүүрэбэ. Хүдэлмэришэд гурбан үдэрэй турша соо забастовко хэжэ, салин хүлһэеэ дээшэлүүлээ, ажалайнгаа эрхэ байдал һайжаруулаа.

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Аргентинэдэ «Хенераль рока» гэжэ түмэр зам дээрэ поезднуудай ябалга недели үлүүтэй саг соо һаатаа. Энэ магистралиин 28.000 хүдэлмэришэн урда тээхи забастовконуудта хабаадаһан түмэр замшадые хашаха хэһээхээ болихо, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, политическэ шалтагаанаар хаалтада һуугшадые сүлөөлхэ эрилтэ хэнэ.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯ...
МҮНӨӨДЭРЭ... НОМЕ...

Нэгэдэхи хуудаһа... Голойхидой үүсхэл ... нэ» гэһэн гаршаг доро ... цинууд «Газарай нүх...» Е. Ефимовэй очерк...

Хоёрдохи хуудаһа... далайн загаһанай бая... Б. Москаленкын стать... дон ба техническэ дэб... һэн М. Маневскиин ста... орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһа... невскиин статьягай түгэ... страли: Лениние мэд... шанабди» гэлэн ТАСС-а... Хилын саанаһаа абта... сэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһа... зохёолой выставкые угт... һэн гаршаг доро С. Му... статья. «Түүхын хууда... гэһэн А. Беч гэгшын ... носхолнууд.

ПОРП-гэй ЦК-гай пленумэй шиидхэбэри

ВАРШАВА. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхимээр угтахыень хүдэлмэришэн ангиие, бүхы ажалшадые, бүхы поляк арадые ПОРП-гэй ЦК уряалаа.

Ленинэй баялиг теоретическэ зохёолнуудые партиин бүхы гэшүүдэй, бүхы арадай һайнаар шудалха хэрэгтэ ленинскэ ойе һайндэрлэлгэ туһалха, мүнөөнэй үе шатада ленинскэ һургаалай бата бэхи хүсэтэй, шухала удха шанартай байһыень харуулха ёһотой! гээд ПОРП-гэй ЦК-гай пленумэй баталан абаһан шиидхэбэри соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Советскэ Союзтай, аха дүү социалис оронуудтай нэгэдэлээ бэхижүүлгэ али бүхы һалбаринуудаар ПОРП-гэй политикын шухала гол ёһониинь болоно гэжэ шиидхэбэри соо тэмдэглэгдэнэ. Социалис оронуудай нэгэдэл хадаа энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха ленинскэ үзэл бодолые бэелүүлхын түлөө, дэлхэй дээрэхи бата бэхи эб найрамдалай ба революционно социальна шэнэдхэлгын түлөө тэмсэлдэ илалта туйлаха гол шухала нүхэсэл болоно.

ХИЛЫН САНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Египет десантнуудай ябуулга

КАИР. (ТАСС). Эйлат портдо байһан израиль гурбан судные Египедэй далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй тусхай подразделениин сэрэгшэд ноябриин 16-най үглөөгүүр үүр сайжа байхада таһалаа гээд МЕН агентствын мэдээсэлдэ үндэһэлэн, ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

Египедэй десант Эйлат порт шадар вертолёдуудаар буулгагдаа. Тиигээд десантнигууд уһан доогуур ябажа портдо ороод, израиль гурбан судныи оёорнуудта таһардаг зүйлнүүдые бүхэлэн байлгаа. Эдэ судханууд Суэцкэ тохой шадарай египет харуулай постнуудта добтолгодо урда тээнь хабаадалсаа, тэдэнии израилиинхид сэрэгэй зорилгоор хэрэглэдэг байгаа. Таһаралгын болоходо гурбан судна бултадаа уһанда шэнгээ.

Великобританиин Компартиин XXXI съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Великобританиин Коммунис партиин XXXI съезд ноябриин 18-да хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Дотоодын ба уласхоорондын асуудалнуудаар съезд хэдэ хэдэн резолюцинуудые баталан абаа. Съездэ хабаадагшад эмхидхэлэй хэдэн асуудал зүбшэн хэлсээ, гүйсэдхэхэ комитедые шэнээр һунгаа.

Кхмер үсөөнхид эй эрхые хамгаалга

ПНОМПЕНЬ. (ТАСС). Урда Вьетнамдахи нэгэ миллион үлүүтэй Кхмернүүдэй-национальна үсөөнхидэй нэрэ хүндые, шажанай ба бусад эрхые хамгаалан ябуулга хэхыень бүхы нацинуудые, үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэдэг бүхы организацинуудые Камбоджын гүрэн түрые толгойлогшо принц народом Сианук уряалаа.

Урда Вьетнамдахи Кхмер общиные Сайгоной зонхилогшод хэдэн жэлэй турша соо дарлажа байна гээд Камбоджын гүрэн түрые толгойлогшын мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Кхмер арад Урда Вьетнамдахи түрэл аха дүүнэрээ хүсэдөөр дэмжэнэ гээд Народом Сианук онсолон тэмдэглэһэн байна.

Португаль антифашистын ами наһанда аюул тохёолдуулна

ПАРИЖ. (ТАСС). Испаниин ниислэлдэ энэ оной июниин 25-да арестовалагдаһан португаль антифашист Игнасио Да Палма Мадридай сэрэгэй трибуналаар сүүдлэгдэхээ байна. Энээн тухай «Юманите» газетэ ноябриин 18-да мэдээсээ.

Игнасио Да Палмые өөһэдтэнь дамжуулан үгэхэ тухай Португалиин правительство эрилтэ хээ. Лиссабоной засагаархидай гүйлтые Мадридай сэрэгэй трибуналай хангаад байгаа һаань, Игнасио Да Палма политическэ полициин түрмэнүүдтэ бүхы наһан соогоо хаагдаха байна бшуу.

Игнасио Да Палма Португалиин засагаархидаар үшөө 1968 ондо арестовалагдаад, арбан таба хахад жэлэй турша соо шанга гуримтай түрмэдэ хаагдахаар 1969 оной майн 8-да шиидхэгдэһэн аад, зугадажа шадаһан байгаа.

М. ФАВЗИИН ЭЛИДХЭЛ

КАИР. (ТАСС). ОАР-ай сэрэгэй министр Мухаммед Фавзи ороной Национальна суглаанай заседани дээрэ элидхэл хэхэдээ, Дүтын Зүүн зүгтэхи сэрэгэй байдалые шэнжэлээ.

«Аль-Ахрам» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, өөрынгөө хүршэ араб оронуудта эсэргүүгээр Израилиин хэдэг ээрхэг түримхэй ябуулгануудай улаан саг соо үргэлжэлжэ байһан дээрэһээ Тель-Авивай зонхилхы этэгээдүүд бюджедэйнгээ бүхы оршын 40 процентые сэрэгэй гаргашада зорюулха, резервэдэ байһан хүнүүдые сэрэгэй албанда татаха наһые 55 хүрэтэр дээшэлүүлхэ баатай болоо гээд министр тэмдэглэбэ.

Ехэ бэлэдхэл хэһэнэй, эрхим һайн дайшалхы техникээр хангаһанай ашаар Египедэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй личнэ составай дайшалхы шадабаринь дээшэлээ гэжэ Фавзи тэмдэглээ.

Советскэ Союзай болон ОАР-ай хоорондо сэрэгэй харилсаа холбооной хүгжэлтые Египедэй министр үгынгөө түгэсхэлдэ үндэрөөр сэгнээ.

„Аполлон-12" һара дээрэ бууба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Космонавтнууд Чарльз Конрад, Алан Бин гэгшэдые һуулгаһан һарын кабина «Аполлон-12» гэжэ замбуулинай онгосоһоо таһараад, ноябриин 19-дэ Москвагай сагаар 9 час 55 минутада һарын нюруу дээрэ Шуургата далай шадар бууба.

Хорото номнолдо эсэргүүсэлтэ

ДЕЛИ. (ТАСС). «Индидэхи бодото байдалые хазагайгаар харуулһан хорото номнолой кампаниие» Англиин Би би си гэжэ радиокомпани эхилһэн байна. Энээндэ эсэргүү буруушаалга мэдүүлһэн демонстраци тус компаниин Делидэхи бюрогой үмэнэ болоһон байна.

Би би сиин түлөөлэгшэдтэ демонстрантнууд бэшэг барюулаа. «Ороной национальна аша туһада харшаар, баримтануудые зорюута хазагайруулжа болохогүй» гээд энэ документ соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

«Индиин премьер-министр Индира Гандида эсэргүү хардалга гүрдэлгын кампаниие» Би би си ябуулна гээд демонстрацида хабаадалсаһан парламентын депутат Шаши Бхушан тэмдэглээ.

СЭНХ... ЭКРАНУУ...

15 часһаа 19 час хү... ваһаа дамжуулга. 15 ... ойрын һонин. 15 час ... һаа литературна теат... «Ленинский универс... нов» гэһэн дамжуулга... минутаһаа «Шамда, з... гэһэн дамжуулга. 17 ча... таһаа «Намарай дуу» ... һайхэнай-хүгжэмэй ... 18 час 15 минутаһ... шалга» гэжэ телеви... нах.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУ... часһаа «Совет сэрэг... ножурнал. 19 час 10... 21 час 30 мину... Москваһаа дамжу... час 30 минутаһаа ор... һонин. 21 час 45 мину... гал» журнал экран д... дамжуулга. 22 час 25... «Хүдөө ажахын һони... ножурнал буряад хэл... часһаа 02 час 45 мину... Москваһаа дамжуулга.

Редактор Ц. Ц. ЦИБ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. реда... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретар... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйств... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышле... строительства—61-35, советского строительства и быта... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-8... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, ... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

● Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР. ● Н-03021. Зак. №